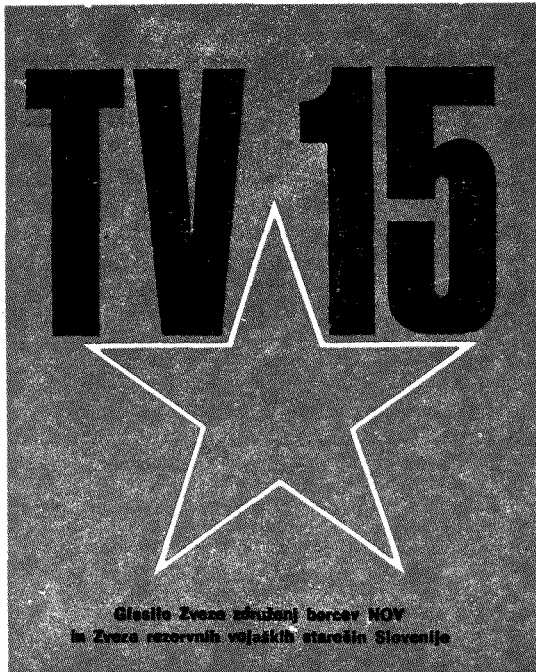

naš
tovariš

Št. 19 ● 19. maja 1977 ● Leto XV

TITU tretjič red narodnega heroja

»Velikih revolucij ni brez velikih osebnosti. Velike osebnosti pa niso le odraz revolucije, čeprav se porajajo in potrjujejo v njih,« je rekel Dušan Petrovič. »Velike osebnosti simbolizirajo revolucijo in ji vtiškajo pečat svoje misli in ustvarjalnosti. ... Jugoslovanska socialistična revolucija je našemu delavskemu razredu in našim narodnostim dala Tita, ki jo pooseblja v vsej njeni veličini in izjemnosti!«

(Iz govora Dušana Petroviča, predsednika zvezne konference SZDL Jugoslavije na skupni seji obeh zborov skupščine SFRJ, kjer so delegati 16. maja sprejeli odlok, da se predsedniku SFRJ in predsedniku ZKJ Josipu Brozu Titu tretjič podeli red narodnega heroja.)

Obrambni dan '77 in mi

deluje prav toliko aktivov rezervnih starešin, od tega večina prav v osnovnih šolah. Sestavljajo jih rezervni starešine-učitelji, kjer pa teh ni dovolj, tudi člani ZRVS iz osnovne organizacije v krajevni skupnosti. Najboljšo strokovno pomoč imajo torej že pod domačo streho.

Vendar kljub vsemu problem ni v tem. Tako sodelovanje je lepo, zelo lepo in ga velja še vzpodbujati. Ne sme pa ostati začetek in konec vseh obrambnih dejavnosti v šolah. Nove, najširše možnosti se namreč odpirajo v odgovorih na nova vprašanja: Ali so učitelji kemije, biologije, fizike, telesne vzgoje, družbenomoralne vzgoje, tehnične vzgoje in tudi drugi pri pouku svojih predmetov kvalificirano obdelali tudi vse elemente, ki njihove predmete navezujejo na pouk prve pomoči in zaščite? Ali so dovolj usposobljeni, da znajo predavati snov prikazati tudi z vojaškega vidika in vidika vojn? In — ali so to snov sploh obdelali ali pa so se ji preprosto izognili? Prepričani smo: kadar bodo v šolah pritrdilno odgovorili na ta vprašanja, bodo hkrati tudi spoznali, da se jim naenkrat pri obrambni vzgoji in obrambnih dnevih odpirajo nove perspektive.

Samo skromen obrambni dan je za uspešno obrambno vzgojo vsekakor premalo. Skromen obrambni dan namreč skriva za seboj skromno obrambno vzgojo. Obogatiti jo je moč le z doslednim izvajanjem predpisanih učnih načrtov — in z dodatno, obšolsko aktivnostjo. To pa nakazuje neizbežno usmeritev k **obrambnim krožkom**. Ti bodo združevali učence s posebnim nagnjenjem do dela v obrambnih pripravah v šoli in krajevni skupnosti ter s svojo dejavnostjo pritegovali še nove in nove učence.

In le tu je pravi odgovor, prava rešitev. Le ob taki obrambni vzgoji nam bodo iz učenk in učencev osnovnih šol vzklili bodoči mladinci-prostovoljci v teritorialni obrambi, bodoči kandidati za šole rezervnih oficirjev in za komandirje oddelkov, bodoči aktivni starešine oboroženih sil.

MIROSLAV ULČAR
Foto: BRANE JAKOVljevič

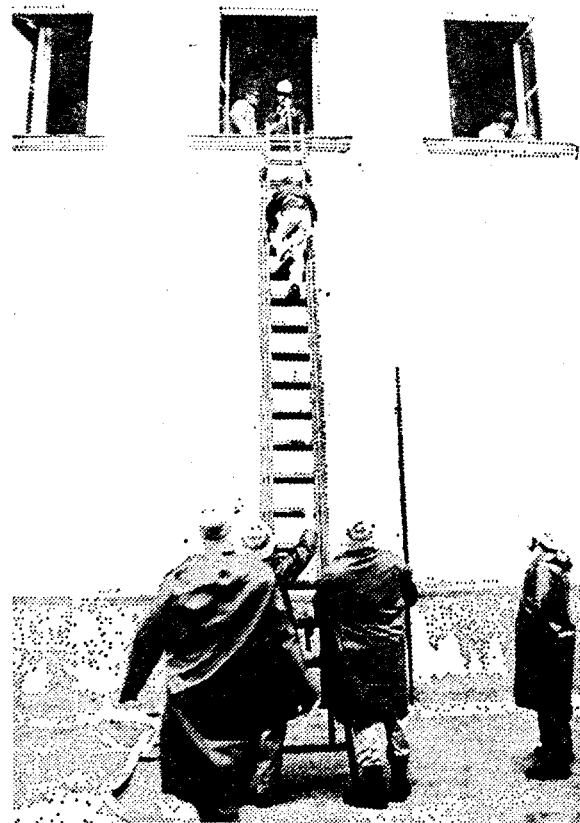
Izteka se šolsko leto in ti majski dnevi so že čas, ko se skušajo učitelji, starši in učenci kritično ozreti na opravljeno enoletno delo ter zajeti sapo za jesen. Samokritičnost in ne samozadovoljstvo bi morala zdaj biti vodilo! Samokritičnost v vsem, tudi glede izvajanja tistega dela pouka v osnovnih šolah, ki neposredno zadeva nas vse, ki zadeva priprave za obrambo domovine. Samokritičnost torej, pri oceni, kako je bilo s poukom prve pomoči in zaščite, »predmeta«, ki je skrit v vrsti drugih predmetov.

Naj bodo naše današnje uvodne besede posvečene osnovnim šolam!

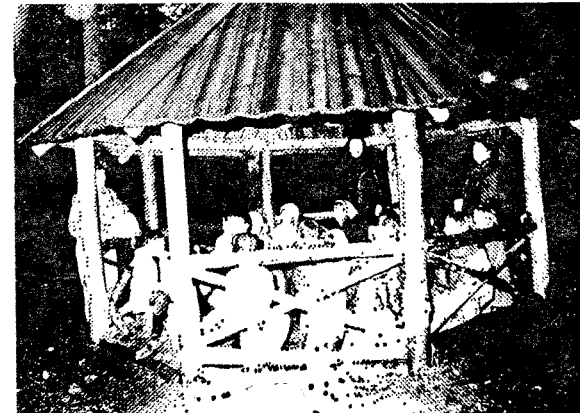
Na prvi pogled se zdi, da je v njih ta pouk najbolj neurejen, najbolj prepuščen zmožnostim in volji posameznih učiteljev. Prav te dni namreč prejemamo poročila o vrsti obrambnih dnevo, ki so jih pripravili za učence osnovnih šol po vsej naši republiki. Vsebine so pisane, odvisne od možnosti, vendar pa tudi od iznajdljivosti, podjetnosti, znanja in volje organizatorjev. Nekateri odhajajo na pohode po partizanskih poteh in k obeležjem narodnoosvobodilnega boja, nekaterim pripravijo alarm ter jih evakuirajo na nove lokacije, kjer nadaljujejo pouk v naravi, ali pa jih samo poskrijejo v šolska zaklonišča. Drugje se še vedno rešujejo s tem, da pod oznako obrambnega dne pripravijo običajni športni dan, ponekod pa je obrambni dan osnovne šole prava predstava obrambnih spretnosti in znanja: Učenci in učenci se urijo v dajanju prve pomoči, streljajo z zračno puško in ob pripadnikih oboroženih sil spoznavajo sodobno pehotno orožje, prikazujejo osnove dekontaminacije, okušajo življenje v naravi, se preizkušajo v hoji po azimutu s karto in kompasom!

Vsebine so resnično zelo različne. Ob nekaterih ostajamo mlačni, ob drugih nas navda skoraj navdušenje! Toda vprašajmo se, ali je resnično vse odvisno samo od možnosti šole, kakor se ravnateljstva rada izgovarjajo?

Danes je postalo že skoraj pravilo, da se šole ob obrambnovzgojnih dejavnostih zatekajo po pomoč k osnovnim organizacijam rezervnih vojaških starešin in združenjem borcev v domačih krajevnih skupnostih. Rezervni vojaški starešine in borci si tako pomoč štejejo v dolžnost in čast. V 240 slovenskih šolah tudi že

»POGUMNO NAPREJ! NIČ NAS NE MORE USTAVITI, NAJMANJ PA TA TRDOVRATEN DEŽ!« JE BILO VODILO OBRAMBNEGA DNE OSNOVNE ŠOLE ZVONKA RUNKA IZ LJUBLJANE, ki vam ga predstavljamo na štirinajsti strani TV 15.

od torka
do torka

Sreda, 11. maja 1977

Na obisk v Slovenijo je prišel predsednik ZIS Veselin Djuranović.

Na večdnevni prijateljski in uradni obisk v Jugoslavijo je prišla delegacija vsekitajske skupščine ljudskih predstavnikov Ljudske republike Kitajske.

Četrtek, 12. maja 1977

Zvezna štafeta mladosti s pozdravi tovarišu Titu je prispela v AP Kosovo.

V Beogradu so na 78. seji predsedstva SFRJ izvolili za novega podpredsednika predsedstva SFRJ Stevana Doronjskega.

Petek, 13. maja 1977

Po vsej Sloveniji smo proslavili 13. maj — dan varnosti.

Pred sodiščem države New York je bil na šest let zapora obsojen ustaški terorist Marko Vlačić.

Sekretar CK ZKJ Stane Dolanc je bil na obisku v Budimpešti, kjer ga je sprejel prvi sekretar CK madžarske socialistične delavske partije Janosz Kardar.

Po 38 letih pregnanstva se je vrnila v Madrid legendarna španska revolucionarka in predsednica KP Španije Dolores Ibarruri — La Pasionaria.

Sobota, 14. maja 1977

S tridnevnega delovnega obiska pri KP Italije v Piemontu sta se vrnila predsednik CK ZK Slovenije France Popit in Radko Močivnik.

Tovariš Tito je obiskal najmlajšo jugoslovansko občino — Novi Beograd in novi kongresni center v njem.

Ponedeljek,
16. maja 1977

Delegati obeh zborov skupščine SFRJ so sprejeli sklep, da tovarišu Titu tretjič podelijo red narodnega heroja.

Kitajska delegacija, ki se mudi na obisku v Sloveniji, si je ogledala Kranj in Iskrin obrat Telekomunikacije.

Torek, 17. maja 1977

V Španski pokrajini Baskiji so se delavci po pet dnevni stavki, s katero so zahtevali izpustitev političnih zapornikov, vrnili na delo.

V Beogradu je bila seja predsedstva CK ZKJ, na kateri so spregovorili o aktualnih idejnopoličnih vprašanjih v zvezi s socialistično preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

Še o obiskih
borcev po šolah

Tudi jaz bi lahko veliko povedala o narodnoosvobodilnem boju

Razveselila sem se članka, v katerem je avtor nanizal nekaj predlogov v zvezi z obiski borcev po šolah. Prav je, da bi borčevske organizacije organizirale seminarje za svoje člane, na katerih bi se dogovarjali, kako mladim prenašati spomine iz vojnih dni. Tudi jaz bi lahko veliko povedala o narodnoosvobodilnem boju. Predvsem o mladih, saj vem, da mladi najraje poslušajo o pogumnih dejanjih svojih vrstnikov. Tistih vrstnikov, ki so bili neustrašni, zavedni in ki bi lahko rabili kot primer, iz katerega se lahko današnja mlada generacija veliko nauči.

Pridružujem se mnenju, da se morajo borci predhodno pripraviti na predavanja in da mora borčevska organizacija imeti pregled o razdelitvi dela in predavanj.

IVANA TANKO,
Portorož

O spomenikih
in obeležjih NOB

Da bi začeli o skrbi za ohranjanje spominov na našo slavno preteklost resneje razmišljati

Nedavno tega sem bil v gorski vasi Davča na Gorenjskem, ko je mala Mojca prišla s šolskega poučnega izleta. Vsa vesela je zaklicala: »Mama, glej kaj sem dobila v bolnišnici Franja!« Kazala je mali zvezčič z opisom te znane partizanske bolnišnice, ki so ga dopolnjevale fotografije iz tistih dni. Ni bilo vse toliko vredno, kar je doživela, kot to — da je to, kar je videla, lahko pokazala tudi mamici.

Pred leti sem imel priložnost videti, kako, na primer Francozi spoštujejo spomenike in obeležja iz vojne. Povsod so na voljo fotografije spomenika in seznam borcev, katerim je obeležje posvečeno in tudi kratek potek borbe, v kateri so padli.

Pri nas pa le tu in tam dobiš razglednico spomenika, obeležja le redko kje. Tu in tam je na voljo spominski dokument ali spominska značka, ki navadno hitro poiščejo in tako se obiskovalci spominskih krajev navadno vračajo domov brez spomina, ki bi ga lahko shranili, pokazali. Tako se zgodi, da le bežno preletijo imena in jih potem, razumljivo, tudi pozabijo. Če pa bi imeli zvezčič s fotografijo spomenika in z napisom imen padlih, bi doma še enkrat prebrali imena in se tako spomnili na mnoge, ki jih ni več med nami. Njih, ki so padli za svobodo, za nas.

Se vedno imamo zapuščena obeležja, ki jih obiščemo le nekajkrat na leto. Večkrat se sliši, da le-ta niso urejena, da na vaškem pokopališču ni nikogar, ki bi skrbel za grobove borcev in podobno.

Vse te in podobne misli me navajajo k predlogu, da bi vsaka krajevna skupnost imela za svojo dolžnost natisniti mapo z vsemi podatki o spomenikih in obeležjih narodnoosvobodilnega boja na svojem področju ter bi na osnovi tega tudi izdali primerno spominsko listino na treh, štirih straneh! Takšna lista naj bi bila na razpolago šolam in vsem obiskovalcem kraja. Mislim, da ne bi bilo hiše v krajevni skupnosti, ki bi ne bila ponosna na to, da ima doma seznam vseh, ki so žrtvovali svoja življenja za našo svobodo, za socializem. Na listini naj bi pisalo tudi to, kdo je zadolžen za skrb imenovanih spomenikov in obeležij.

Mislim pa, da ni samo naloga borcev, da bi uresničili ta predlog, marveč vseh občanov!

Naj ob koncu svoje misli podkrepim z naslednjim:

Sredi Portoroža je stal skromen spomenik, ki so ga odpeljali neznano kam. Občani Portoroža so sicer zbirali denar za večji, rekli so, uglednejši spomenik, pa se je ta denar porabil za dnevni dom v Piranu. Le malo kdo ve za to in le malo ljudi hodi po krivi piranski ulici, kjer je zabeležen na plošti ta prispevek portoroških občanov. Če bi bila skrb za spomenik narodnoosvobodilnega boja urejena tako, kot sem predlagal ali na kakšen morda, še primernejši način, bi do tega ne prišlo. Še en primer! Med okupacijo so fašisti pod sedanjim hotelom Metropol ustrelili dva fanta za to, ker sta pela napredne pesmi. Spominsko obeležje tega dogodka je danes na tleh, pokrito z deskami, tam ob neki škarp. Spomenik se je moral umakniti novi cesti. Ni bilo občana, ki bi vedel, kaj se bo s tem obeležjem zgodilo. So pa še živi tovariši, ki so skrbeli za spomenik in njegovo okolico, za bore in ciprese ter vrtnice. Mislim, da se mora v primeru, če se spremeni lokacija spomenika ali spominskega obeležja narodnoosvobodilnega boja, prej določiti nova lokacija in seveda primerna, potem pa naj se šele začne z gradbenimi deli.

Teh nekaj skromnih predlogov sem napisal zato, da bi začeli o skrbi za ohranjanje spominov na našo slavno preteklost, resneje razmišljati.

MILAN CIRK
Portorož

Značke TV 15

Pred kratkim smo se v Kranju zbrali »vosovci« za Gorenjsko. Po zboru je nekaj borcev od leta 1941 odšlo k Jeleni. Beseda je dala besedo in spregovorili smo tudi o našem TV 15. Vsi se moramo truditi, da bi bil TV 15 čim boljši. Zato imamo eno vprašanje: Zakaj objavljate križanke, ki nimajo s svojo vsebino kaj dosti zveze z narodnoosvobodilnim bojem? Pa tudi značke TV 15 bi radi imeli, saj jih imajo že skoraj vsi naši časniki.

VOSOVCI

PRIPIS UREDNIŠTVA: Križanke so se že »popravile«, o značkah pa že razmišljamo.

O naši Kolpski
dolini

Odmev na sestavek »Tam v Kolpski dolini«

Danes sem bral članek na mladinski strani pod naslovom »Tam v Kolpski dolini«, ki ga je že dolgo tega napisala Uči Debeljakova. Resnica je vse, kar je napisanega v tem članku in toliko bolj sem vesel, da je to prišlo izpod peresa mladega človeka. Zal mi je le, da niste objavili mojega sestavka, tudi o moji dolini! Pri nas se je med narodnoosvobodilnim bojem veliko dogajalo in snovi za pisanje ne more zmanjkati.

Želel bi pisati za vaš TV 15, saj sem tudi večletni dopisnik Dolenjskega lista.

Naj povem še to, da sem sam v vsej vasi in da sem borec narodnoosvobodilnega boja!

JOŽE KRIZ,
Laze

PRIPIS UREDNIŠTVA: Oglasite se s svojimi spomini in ne zamerite našemu zapoznelemu odgovoru.

PIONIRSKI PRAPORI NA DEVTEM ZBORU PIONIRJEV JUGOSLAVIJE, KI JE BIL 19. 6. 1976 V VAS-FARI: Kolpska dolina je številne goste sprejela z odprtim srcem, tako, kot je med vojno sprejemala partizanske borce.

Pismo

Oprostite, da nisem poravnala naročnine. TV 15 sem vedno rada prebirala, zdaj pa sem stara sedemdeset let. Tudi pokojnina ni tako velika! Pa še tako neredno prihaja, posebno za praznike. Veste, moj mož je padel za svobodo in upam si reči, da na vдове borcev narodnoosvobodilne vojske radi pozabljamo. Tudi sama sem med vojno pomagala v narodnoosvobodilnem gibanju. Za partizane sem zbirala živež, raznašala literaturo. Moj oče je bil v zaporu in brat ranjen. Oba sta se nalezla bolezni in sta kmalu po vojni umrla. V časopisih včasih berem, da so se spomnili partizanskih vdov. Tu pri nas doslej ni bilo tako. Edino lani sem dobila za novo leto darilo od ZZB NOV Brežice.

Ne zamerite mi, a vseeno mislim, da na partizanske vdove ne smemo pozabiti.

ANTONIJA GASPERIN,
Župelevec

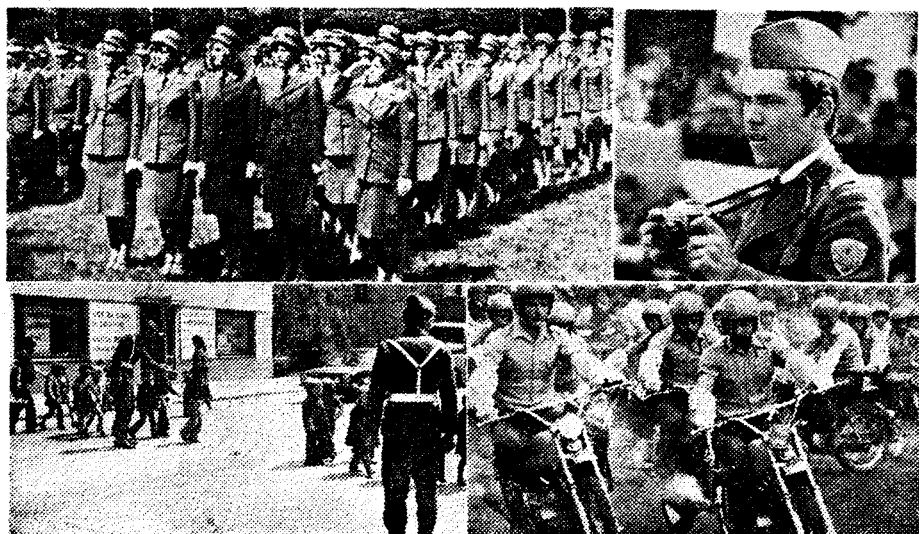

FOTO: J. ZRNEC, S. KRSEVAN

„Branimo to, kar imamo, a imamo kaj braniti!“

Trinajstega maja 1944 je bila z ukazom tovariša Tita reorganizirana obveščevalna služba NOV in POJ ter ustanovljen oddelek narodne zaščite (OZN-a). Poleg obveščevalne naloge je imela tudi nalogo zaščite. Toda prvi začetki obveščevalne službe in samozaščite segajo v leto 1941 in sovpadajo z začetki upora in revolucije. Z razvojem revolucije se je razvijala tudi ta služba, ki je danes na zelo visoki ravni...

Trinajstega maja vsako leto praznujemo tudi dan varnosti, ga počastimo s številnimi prireditvami in proslavami, tovariškimi srečanji.

Obveščevalno varnostne naloge so v narodnoosvobodilnem boju izvrševali člani partije in SKOJ, pripadniki partizanskih enot, narodnoosvobodilni odbori, simpatizerji narodnoosvobodilnega boja in mnogi drugi domoljubi prostovoljno, samoiniciativno, množično in vsakodnevno, tudi v najtežjih okoliščinah. Nastala je enotnost vseh naprednih sil, ki so bile temelj naše vstaje in socialistične revolucije. Na teh dragocenih izkušnjah razvijamo družbeno samozaščito v današnjih pogojih! In danes tudi lahko rečemo, da sta varnost in samozaščita stvar vse naše skupnosti in vsakega njenega člana. Eden od osnovnih pogojev, da to nalogo čim bolj opravimo je, da bomo tudi naprej enotni in še bolj organizirani, saj se je samo tako moč uspešno zoperstaviti poskusom notranjih in zunanjih sovražnikov, ki poskušajo rušiti naš socialistični razvoj in naš ugled v svetu ter omalovaževati naš pomen v svetu neuvrščenih in v mednarodni skupnosti sploh.

Sodelovanje z avstrijskimi protifašisti in žrtvami nacizma

V oktobru lanskega leta je bila na Bledu na obisku skupina avstrijskih protifašistov in žrtev nacizma z Dunaja, ki so združeni v »Zvezi odporiškega gibanja in žrtev nacizma — Favoriten«. Organizacija ima podružnice po vsej Avstriji. Med bivanjem na Bledu so s posredovanjem občinskega odbora ZZB NOV Radovljica navezali stike z našo krajevno organizacijo Bled. Naša organizacija jim je dala vodiča, ki jih je vodil po zgodovinskih krajih Gorenjske. Ogledali so si Begunje — Drago, Prešernov dom v Vrbi, čebelarški muzej v Radovljici, kroparski muzej, muzej revolucije v Ljubljani ter spomenik v Dražgošah, kjer jim je opisal potek bitke narodni heroj Tonček Dežman.

Med bivanjem na Bledu so se povežali tudi z jeseniškimi borci, ki so jih povabili na Jesenice, kjer so jim pokazali železarski muzej, Gozd Martuljk in Zgornjesavsko dolino. Takoj po vrnitvi v Avstrijo so se obema organizacijama toplo zahvalili. Letos pa smo dobili povabilo z Dunaja, naj jim obisk vrnemo. Trije člani jeseniškega in radovljiškega združenja borcev so bili tri dni njihovi gostje. Sprejeli so nas z največjo gostoljubnostjo in nam razkazali lepote avstrijskega glavnega mesta.

In kdo so člani te organizacije?

To so večinoma starejši ljudje, ki so bili med vojno preganjani ali so bili zaprti v taboriščih. Med njimi je precej članov komunistične partije Avstrije. Organizacija predstavlja močan steb protifašizma v Avstriji in boja za demokratizacijo dežele. Tedensko izdaja tudi svoje glasilo, generalni tajnik vseavstrijske organizacije Erich Fein, član komunistične partije Avstrije in medvojni zapornik v kazenskem taborišču, pa je napisal in uredil knjigo »Kamen govori«, ki je opremljena z lepimi fotografijami pokopališč in spomenikov, med katerimi je tudi spomenik z našega Ljubelja.

Organizacija, katere gostje smo bili, deluje v 10. okraju Dunaja in je menda največja in najbolj delovna. Ves čas našega bivanja na Dunaju nas je spremljal njen predsednik Avgust Stoppacher. V poslovnem govoru je opisal njihov boj z ostanki fašizma in neofašizma, zavzel pa se je tudi za večje sodelovanje z našimi borci ter podprl boj koroških Slovencev za njihove pravice.

Večkrat nas je obiskal tudi generalni tajnik Erich Fein in nas popeljal v spominsko avlo, kjer je imel med vojno sedež gestapo. To je manjši prostor, v katerem stoji kamniti katafalk. Ste ne so rdeče, na tleh pa so obris stopal, ki simbolično prikazuje samo vstop, povratka pa ni. V to sobo večkrat prihajajo mladi, da se seznaniijo z usodo ljudi, ki se niso strinjali s politiko nemških nacistov.

Obisk je bil vesakakor zelo koristen, saj je borci na obeh straneh meja močno zblížal. Še posebej razveseljiv pa je občutek, da nas tudi v zamejstvu spoštujejo, priznavajo naše uspehe v boju proti nacizmu ter cenijo pridobitve naše samoupravne skupnosti. Še posebej cenijo našo komunistično partijo in tovariša Tita.

NANDE MOHAR

Prijave za zdravljenje v Karlovyh Varyh

Mestni odbor ZZB NOV Ljubljana obvešča, da imajo še nekaj prostih mest za zdravljenje v tem češkem zdravilišču. Natančnejše informacije dobite na mestnem odboru ZZB NOV Ljubljana, Komenskega 7.

Stanovanjske težave v Slovenjem Gradcu

S sredstvi zveze borcev je bilo od leta 1973 do lani kupljenih v slovenjegraški občini enajst stanovanj v vrednosti 2.573.000 dinarjev. Iz sredstev, zbranih kot družbena pomoč v stanovanjskem gospodarstvu in z menicami pa se je zbralo sredstev za nakup 58 stanovanj (od tega eno stanovanje za družino udeleženca NOV v Mislinji). Letos se naj bi po sklepu zbora delegatov samoupravne enote za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu vselilo še dvajset družin. Ta samoupravna enota je od leta 1973 pa do lani skupno s sredstvi zveze borcev zagotovila solidarnostno stanovanje 139 družinam, med katerimi je 56 družin z nizkimi osebnimi dohodki, 35 mladih družin in 48 upokojenih članov zveze borcev, invalidov in drugih.

Solidarnost in zavest pa sta pred preizkušnjo. Mlade družine so pri reševanju svojih stanovanjskih težav obljubile namensko varčevanje za svoje stanovanje. Tako so obljubile tudi zavestno pomoč vsem, ki še čakajo na stanovanje, saj naj bi namensko varčevanje pripomoglo k hitrejšemu reševanju stanovanjskih težav. Varčevanje pa je v glavnem formalno in s tem je izpolnjen eden od pogojev za pridobitev stanovanjske pravice mlade družine. Po vseh letih pa nekateri varčevanje prekinajo in ostanejo v solidarnostnem stanovanju. Potuho za takšna dejanja dajejo tudi delovne organizacije, ker jamčijo za izselitev v osmih letih, za svoje jamstvo pa od delavcev ne zahtevajo ničesar, niti od njih ne zahtevajo, naj izpolnjujejo obveznosti do varčevanja, čeprav jih je samoupravna stanovanjska skup-

nost na to že večkrat opozorila. Še kratek čas in delovne organizacije bodo morale mladim družinam zagotoviti nadomestna stanovanja in takrat bomo soočeni s problemi, ki se jih nekateri še ne zavedajo.

O teh in drugih stanovanjskih problemih so razpravljali na seji samoupravne stanovanjske skupnosti v Slovenj Gradcu 5. maja. Sklenili so, da bodo sredstva, namenjena za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu občine Slovenj Gradec, delovni ljudje v združenem delu, zaposleni pri zasebnih delodajalcih in skupnost invalidskega in pokojninskega zavarovanja še naprej izločali in namensko združevali. Predvidevajo, da bodo letos zbrali 15 odstotkov več denarja kot lani in to na račun rasti osebnih dohodkov zaposlenih, deloma pa tudi na račun novih zaposlitev.

Sredstva zveze borcev se zbirajo kot anuitete posojil v preteklih letih in višina sredstev je odvisna od zapadlosti anuitet. Le-te se praviloma ne menjajo do odplačila dolga, zato so tudi sredstva, zbrana na ta način, v glavnem enaka.

Izdatki za nakup stanovanj naj bi se letos povečali za 25 odstotkov, pri čemer pa niso upoštevana sredstva ZB NOV, ki jih bo komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev v letu 1977 namenila za reševanje stanovanjskih vprašanj kmetov-borcev, ki skoraj nimajo možnosti priti do kredita za ureditev svoje stanovanjske hiše.

ADOLF ANKON

Kurirčkova pošta 1977 na cilju

Pionirji-kurirji s petih prog in delegati pionirjev iz vse Slovenije so se 15. maja zbrali na skupni slovesnosti ob jubilejni, petnajsti po vrsti, kurirčkovi pošti, s katero slovenski pionirji vsako leto voščijo tovarišu Titu za njegov rojstni dan. Na fotografiji: O opravljenih nalogah so pionirji-kurirji poročali tovarišu Francu Leskošku-Luki, prvemu partizanskemu komandantu.

Foto: MARE RUDOLF

Predstavniki aktivov ZZB NOV so se zbrali

V začetku aprila so se v Nazarjih zbrali predstavniki aktivov borcev NOV Železne Ravne na Koroškem, Rudnika in topilnice Mežica, SOZD »ELKOM« Maribor, Izletnik Celje, GLIN Nazarje ter odbora 5. prekomorske brigade.

Na sestanku so obravnavali pereča vprašanja še zaposlenih borcev, med katerimi so trenutno največji problemi borci, ki jim zaradi mobilizacije v nemško ali madžarsko vojsko ne priznajo v delovno dobo čas od 6. aprila 1941 do prisišne mobilizacije.

Ti borci so bili dobro izveščani in so prevzeli v NOV vodilne funkcije in so še danes družbenopolitično aktivni. Nekaj napak v zvezi z obravnavanjem njihovega primera je tudi v Zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in celo v kazenskem zakoniku.

Prav tako se je premalo naredilo pri zmanjšanju razlike med udeleženci NOV po 9. 9. 1943, oziroma 13. 10. 1943, ker so tudi oni doprinesli svoj delež h končni zmagi.

Da bi se ta problem čim hitreje rešil, je bila imenovana delovna skupina, ki naj bi sestavila resolucijo z zahtevo ureditve tega vprašanja in ga bo poslala v soglasje vsem občinskim odborom ZZB NOV na Štajerskem, Koroškem in Gorenjskem. Izmed predstavnikov posveta pa bo tričlanska delegacija obiskala pristojne forume v republiki in vidne borce ter funkcionarje, ki so med NOB delovali na teh področjih, da jim prikažejo vso resnost položaja in da se vprašanje zadovoljivo rešijo.

Kurirska zveza med štabom 9. korpusa in glavnim štabom

KURIRSKA ZVEZA

„LINIJA R“

V začetku aprila 1944 sem bil z Dolomitskim odredom v gozdu nad vasjo Strmec pri Postojni. Bil sem na straži, ko je po mene prišel dežurni čete in mi ukazal, naj se javim dežurnemu bataljona.

Ko sem prišel v štab bataljona, sem srečal nekaj tovarišev iz 9. korpusa, ki so iskali po enotah primorskih partizanov borce, ki so bili doma z Dolenjske ali Notranjske, iz katerih bi sestavili nove kurirske zveze. Te zveze naj bi bile vojaškega značaja in naj bi povezovale štab 9. korpusa z glavnim štabom Slovenije.

Iz našega odreda so izbrali štiri tovariše, med njimi tudi mene. Ko se je znočilo, smo odšli v vas Strmec. Po večerji smo bodoči kurirji prešli progo Postojna—Rakek in neovirano prišli pod vnožje Postojnskega Javornika, kjer smo prenočili.

Omenjena kurirska linija se je imenovala »linija R«, kar je pomenilo nekako »ekspresno« pošto. Takrat je bila namreč Primorska povezana s Slovenijo le z linijo P (Primorska), ki je vodila mimo Mašana, Brkinov, Krasa in Vipavske doline do 9. korpusa. Ker je bila zelo obremenjena, se je štab 9. korpusa odločil, da vzpostavi še eno linijo, to je linijo R.

V gozdu nad Postojnskim Javornikom smo pustili pet tovarišev, ki naj bi predstavljali postajo »R«, nas pet pa je še istega dne odšlo mimo vasi Zelše, Dolenja vas in vasi Otok na Cerkljanskem jezeru v vas Dane v Loški dolini. Nastanili smo se v prazni hiši, katere lastniki so odšli na Rakek. To je bila postaja »R 5«.

Istovrstno je tudi 7. korpus organiziral linijo »B«. Naša postaja je imela tako imenovane javke s TV-18 in B-32 na eni strani, na drugi pa z R-4, ki pa je imela zvezo z R-3 in tako naprej s štabom 9. korpusa. Če se prav spominjam, je bil ustanovitelj in nekaj časa kontrolor tovariš Stjenko. Komandir postaje R-5 je bil nekaj časa Polde Sepec iz Dan, po njegovem odhodu na drugo dolžnost pa sem jo prevzel jaz in funkcijo komandirja opravljal do konca vojne. Prejšnji kontrolor naše linije je bil tovariš Alfonz iz Budanj nad Ajdovščino, proti koncu vojne pa je to funkcijo opravljal Albin Plešner iz Javornika nad Črnim vrhom nad Idrijo.

Zvezo z R-4 smo nekaj časa vzdrževali po Cerkljanskem jezeru skozi vasi Otok in mimo Dolenje vasi. Javko smo imeli v gozdu pri vasi Zelše. To pot smo uporabljali kakšen mesec dni. Zaradi stalnih vdorov domobrancev smo morali našo pot prestaviti. Dogovorili smo se s komandirjem postaje R-4 in našim kontrolorjem, da bo kurirska pot potekala po vrhovih Postojnskega Javornika, kjer smo uporabljali graničarsko stezo med jugoslovansko in italijansko mejo.

Po tej poti smo prenašali vojaško pošto in literaturo, po njej pa so hodili tudi vojaški starešine ter razne vojaške misije. Sredi poletja 1944 smo dobili od štaba 9. korpusa motor z motoristom, ki je moral vso pošto, ki je bila označena s črko R (mujno) takoj predati v Belo krajino, kjer je bil glavni štab Slovenije. Večkrat je pošta prispela v glavni štab Slovenije prej kot v štirindvajsetih urah, čeprav so lahko kurirji železniško progo Postojna—Rakek pri Ravber komandi prešli le v nočnem času.

Prešli so jo takoj zvečer, ko se je menjala straža. Kolikor mi je znano, na tem prehodu ni bilo med kurirji nobenih žrtev.

Trindvajsetega junija 1944 sem sam odšel na javko med našo in R-4 postajo. S komandirjem R-4 sva postavila novo javko nekoliko višje v gozdu nad vasjo Polčje. Ko sem se vračal nazaj v svojo postajo, se je name vsulo več rafalov, vendar me ni zadela nobena krogla. Skočil sem za grm nad cesto in takrat sem jih skupil in bil ranjen v nogo. Krogla se je odbila od kamna in mi priletela v nogo, zato je bil udarec zelo hud. Zagledal sem Nemce, ki so se mi približevali. Nekako sem le prišel v gozd, za sabo pa sem slišal kričanje in streljanje. Zavlekel sem se v goste grmovje in čakal, kaj bo. Nemci so me nekaj časa iskali, nato pa je vse utihnilo. Raztrgal sem srajco in si obvezal ranjeno nogo, kjer mi je krogla odtrgala meso s stegna. Začelo je deževati in takrat sem zaspal.

Ko sem se prebudil, je sijalo sonce. Hotel sem se zavleči naprej, vendar razbolela noga in goste grmovje sta me močno ovirala. Z zadnjimi močmi sem se vlekel proti vrhu Korena. Na poti sem srečal tudi patroljo komande mesta St. Peter. V istem času je pripeljal kmet iz vasi Juršt drva. Zmetal jih je z voza ter naložil mene. Odpeljali so me v Stari trg, od tam pa naprej v bolnišnico med Starim in Novim Kotom. V njej sem ostal dva meseca.

Ko so napadi belogardistov na osvobodeno Loško dolino postajali vedno pogostejši, je naš motorist odpeljal motorno kolo v Belo krajino, da ne bi prišel v roke sovražniku. Proti koncu poletja smo se tudi mi s postajo preselili v gozd Lašnik, kjer smo si že prej uredili zasilno bivališče in si preskrbeli nekaj hrane. Iz brun smo si uredili tudi kuhinjo. Zveza je vseskozi brezhibno delovala, le enkrat je bila zaradi ofenzive pretrgana. Na tem mestu smo ostali do konca vojne. Posebno težko je bilo pozimi 1944/45, ko je zapadlo veliko snega in smo morali vedno brisati sledi.

Ves čas našega delovanja ni padel noben naš kurir, vendar sta nekaj dni po vojni odšla dva naša kurirja iz vasi Polčje pri Pivki, kjer smo trenutno bili, na staro javko in se nista več vrnila. Ubili so ju četniki, ki so se skrivali po okoliških gozdovih. Padla tovariša sta bila Brane Berce iz Radovljice ter Franče iz Senožeč.

JOŽE HRIBAR

Objavljamo fotografijo, ki je bila posneta nekaj dni po kapitulaciji stare Jugoslavije v aprilu 1941 na obmejnem prehodu Podlanišče-Sovodenj v Poljanski dolini. Na njej so trije italijanski finančni stražniki, v sredini je nemški orožnik, ob njem obmejni stražnik fašistične milice ter bivši jugoslovanski finančni stražnik, ki je ostal na svojem službenem mestu še nekaj časa po nemški okupaciji, vendar brez orožja.

Čez Korensko sedlo v Ziljsko dolino

Jeseniško-bohinjski odred je bil v začetku maja 1945. leta na območju Železnikov, ko je dobil ukaz za premik v Bohinj. Naslednji dan je osvobodil Staro Fužino in se umaknil proti Bohinjski Bistrici. Tam je zaplenil večjo količino orožja, konjev in mul ter vojaške opreme. Z mitingom so 6. maja proslavili osvoboditev Bohinjske doline. Že tja je prišel ukaz štaba korpusa, da naj odred takoj nadaljuje pot na Koroško.

Odred je odšel iz osvobodjenega Bohinja čez Gorjuše in Mirzli studenec v dolino Radovne proti Mojstrani in Dovjem, kjer je nameraval prenočiti. Kmalu pa je zaseda opazila dolgo kolono vozil na cesti iz Jesenic. Odred je takoj napadel. Padlo je 15 nemških vojakov, drugi pa so se začeli predajati. Ujetih je bilo tudi okrog 100 gestapovcev. Odred je zaplenil vozila, orožje in hrano. Žrtev ni bilo, le en borec je bil ranjen.

Osmega maja popoldne je odred krenil proti Gozdu Martuljku, kjer pa ga je dohitela močna kolona z okrog 100 kamioni in nekaj protiletalskimi topovi. Z umikajočo kolono se je odred spopadel in zagrizel v boji so trajali pozno v noč. Podnevi je namreč že odšel v Kranjsko goro 1. bataljon, ker je bila tu tudi močna nemška posadka. Zaradi velike premoči Nemcev, se je moral bataljon umakniti v Srednji vrh. Poškodovana vozila, ki so ostala na cesti, so Nemci zažgali in nadaljevali pot proti Kranjski gori, kjer so udarili v hrbet

prvem bataljonu, ki je sprejel ta dokaj neenak boj. Že takoj je bilo zadetih nekaj kamionov, kar je kolono ustavilo. Poleg tega so partizani zažgali še nekaj dreves in sovražniška ustavili. Po bojih, ki so trajali vso noč, so se najprej začeli vdajati Italijani, ki so se umikali skupaj z Nemci. Opoldne, ko so bili boji najhujši, so borci odreda zagledali na cesti z Vrščica predhodnico — kolono tankov in topov. To so bile enote 4. armade in to 1. tankovska, 11. dalmatinska in artiljerijska brigada. Izstrelili so nekaj granat, kar je povzročilo med Nemci veliko zmedo in kmalu so se začeli predajati. Odred je zajel okrog 800 Italijanov in 650 Nemcev ter velik vojni plen. Padel je le en borec, sovražnik pa je imel 35 mrtvih.

Srečanje s tankisti in borci enot 4. armade je bilo nepozabno. Takoj je bila organizirana večja proslava v počastitev svobode. Odred se je povečal za 180 borcev in se oborožil z lahkimi orožjem, težje orožje pa so obdržali borci motoriziranega odreda.

li borci motoriziranega odreda.

V noči na 9. maj so enote Jeseniško-bohinjskega odreda in enote moto-odreda 4. armade prekorale Korensko sedlo in napredovale v Ziljsko dolino, kjer so bile boje z umikajočimi enotami porazne nemške vojske in domačimi izdajalci. Izvedli so tudi razne očiščevalne akcije in obračunali z ostanki okupatorja. Tako so prispevali zadnji delež k zmagi nad fašizmom.

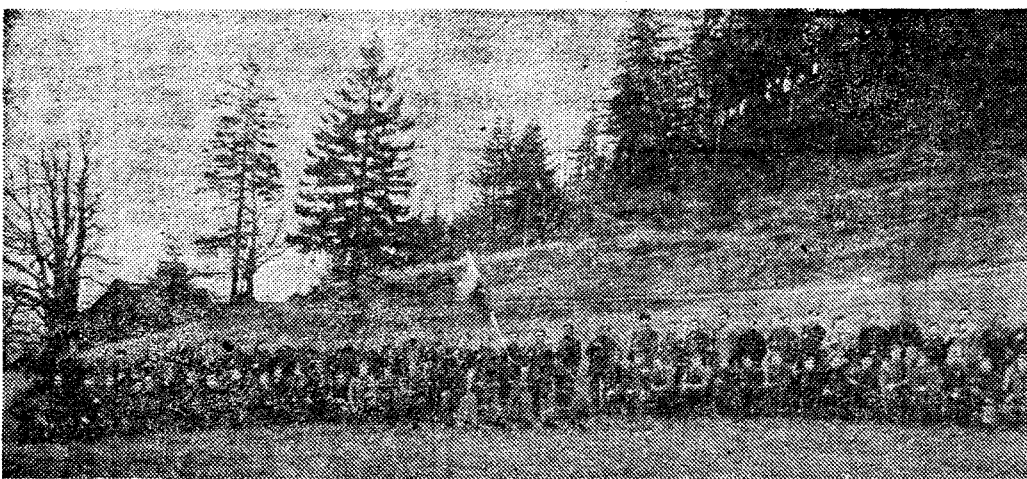
Prvič po dolgih letih potujčevanja so se koroški Slovenci udeležili mitingov, ki jih je prirejal odred po vaseh, kjer je bil. Ob Zili in Dravi se je razvilo tudi politično delo, toda žal le za krajši čas. Prisotnost jugoslovanskih enot na Koroškem je imela tudi velik politični pomen.

V spomin na te velike dogodke na zadnje boje so v nedeljo, 15. maja letos v Kranjski gori pred novim hotelom Kompas slovesno odkrili spominsko obeležje.

LUDVIK AMBROŽIČ

fotografija z vprašanjem

O fotografiji, ki jo danes objavljamo, nimamo nobenih podatkov. Prosimo bralce, ki o nastanku fotografije kar koli vedo, da nam to sporočijo.

K fotografiji, ki je bila objavljena v našem časopisu 25. novembra 1976 na strani 4, nam je tovariš Alojz Lipovšek iz Medloga 59 pri Celju poslal naslednje pojasnilo:

Fotografija je nastala pri hiši Alojza Lipovška v Medlogu pri Celju maja leta 1945 in prikazuje ulete in razorožene Nemce ter ustaše.

Leta 1897 je pomnožil Kotnikovo družino in se spoprijel z življenjem sin Andrej. Trgal je hlače po tolstovski šoli in v njej kmalu občutil ponižanje, zasramovanje. V šolo je nosil mleko in imel potne roke, ko je srečal nemško gospodično. Seveda je ni mogel pozdraviti tako, da bi dvignil klobuk. Budno učiteljevo oko je to opazilo in mladi Andrej je moral klečati pred katedrom. To je bil začetek njegovega narodnostnega prebujanja in samozavedanja. Kmalu je začel vneto prebirati »Slovenskega gospodarja«, ki ga je dobival njegov oče, vnet privrženec Srbov, sam je naročil »Domoljuba«. Poslušal je pripovedovanja bratrance Cirila Kotnika, prostovoljca v balkanskih vojnah. Kmalu se je tudi sam začel navduševati za Srbe, za Jugoslavijo.

Začetek 1. svetovne vojne ga je zatekel doma, kjer je pomagal očetu, saj so vsi njegovi bratje študirali. In maja 1915 so tudi Andreja poklicali na nabor. Zbirali so »koroške strele« in obljubljali, da bodo ti ostali na Koroškem. Bili naj bi v zaledju, zato ga je oče pregovoril, naj se vključi, da se ne bi »boril proti Slovanom«. Kljub obljubam, da bodo ostali na Koroškem, pa je Andrej dočkal konec 1. svetovne vojne ra italijansko-švicarski meji, od koder se je v začetku novembra 1918 z vlakom preko Loboda in Dravograda vrnil na Dobrije. Njegova brata pa sta bila še vedno v ujetništvu. Dominik v Italiji, dr. Janko v Rusiji.

Na Dobrihah pa je vrelo in Malgaj je že zbiral prostovoljce za osvoboditev Koroške. Tudi Andrej ni počival. Pomagal je preskrbovati vojsko s hrano ter odšel ponjo celo v Zagreb in Kranj. Januarja 1919 pa je z vojsko odšel preko Pliberka h Klopinskiemu jezeru, kjer so jih razdelili v čete. Andrej je prišel v 12. četo strojnih pušk slovenskega planinskega polka, kjer je bil kurir in telefonist. Pomagal je braniti most čez Dravo pri Rikarji vesi in sodeloval pri ponesrečeni ofenzivi proti Celovcu, od koder pa so se morali pred nemškim pritiskom umakniti nazaj v Mežiško dolino. Tam je četa razpadla in v tistih dneh je pri Dobrihah padel tudi Malgaj. Sledili so umiki in ponovni prodori na Koroško ob podpori srbske vojske. Kotnik je poti od Slovenj Gradca proti Ravnah zelo dobro poznal, zato je služil kot »bataljonski kašipota« na poti preko Sel, Rimskega vrelca in Kotelj na Ravne ter naprej proti Koroški.

Plebiscitne čase je dočkal na Djekšah, od koder pa se je morala jugoslovanska vojska na zahtevo veseliti umakniti. V Pliberku so Andreja z drugimi vojaki vred demobilizirali, vendar se od Koroške ni mogel ločiti. Odšel je v Velikovec, se zaposlil v trgovini in deloval na preloži. Z ljudmi, kot so dr. Felaher, učitelj Mancin in drugimi, je po koroških vaseh agitiral za Jugoslavijo s

Andrej Kotnik v eni izmed sob študijske knjižnice na Ravnah, ki nosi ime njegovega brata Franca.

Dobrije. Tiha vas nekako na pol poti med Dravogradom in Ravnami na Koroškem, kamor še seže ropot železarne in se ob oblačnih dneh čuti vonj po železu. Kleni ljudje živijo tod. Kotniki, po domače Župančevi. Skoraj po vseh Dobrihah so gospodarili, trdni so gospodarji njihove krvi v Kotljah in okolici.

Kotnik je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja kupil Župančevo posestvo na javni dražbi, njegov sin je 1906. leta dobil še sosednjo Juričevo kmetijo, kjer sta gospodarja umrla brez otrok.

Stari Kotnik je bil trden gospodar in zvest Slovenec. V času njegovega županovanja je tolstovska občina dobila slovensko šolo, v katero so hodili tudi njegovi otroci: Janko, pozneje doktor in avtor številnih slovarjev, Franc, slavist in eden začetnikov slovenskega narodopisja. Tudi on je bil doktor, pa Dominik, Andrej... Njihovo narodno zavest je budil oče, kalili so jo študenti, ki so se pri Kotnikovih radi ustavljali, oblikovalo jo je življenje in nemirni časi.

krajšimi plebiscitnimi igrami, s katerimi so smešili nemštvo in folksverovce. Pogosto je bil z njimi tudi general Maister, s katerim se je Andrej že prej poznal, saj je bil večkrat pri njih na Dobrihah. Generalu je bilo posebno všeč Andrejevo koroško narečje, pa tudi dobra igra, zato mu je nekoč dejal: »Vi spadate v gledališče in ne na bojišče!«

Plebiscit je odtrgal Koroško od Jugoslavije in Andrej Kotnik se je moral z mnogimi drugimi vrniti v Jugoslavijo. Kar štiri leta je moral čakati, da je dobil delo v ravnanski železarni. Težko je bilo delo, toda volja in pridne roke so skrbele za družino, ki si jo je ustvarjal.

Ko je nekega dne v časopisu prebral, da je odlikovan s Karadjordjevo zvezdo z meči za hrabrost, se ni niti zavedal, kako visoko odlikovanje je to. Šele na srečanju odlikovancev s Karadjordjevo zvezdo v Beogradu, nekaj let pozneje, ko so kmetom v opankih in med

Andri, prava koroška grča si!

njimi tudi njemu, salutirali celo general, se je zavedal, da je to le visoko priznanje.

In prišlo je žalostno leto 1941. Andrej je živel z ženo in osmimi otroki v revni bajti ter še vedno delal v železarni. Nemci so začeli pritiskati, naj vpiše otroke v »hitlerjunge«, sam pa naj stopi v SA. V gostilni pri Milonigu jim je pustil uniformo in od takrat naprej pred njimi ni imel miru. V akcijah proti ravnanskim komunistom so zaprli tudi Andreja, ker je imel v suknjiču protihitlerjevske brošure. Bila je izdaja. Vse aretirane so zaprli v sedež gestapa na Prevaljah. Andreja so po štirih dneh izpustili, ker mu niso mogli dokazati krivde, druge ravnanske komuniste pa so odpeljali v Begunje, kjer so večino postrelili.

Kotnik se je vrnil na delo v železarno. Ko je ponovno hodil na »siht«, je ob poti trosil letake, ki so mu jih dajali

njegovi otroci, ki so zgodaj začeli sodelovati s partizani. Sin Stanko je odšel med partizane, sina Drejčka pa so Nemci ustrelili kot talca pri sv. Neži. Vendar sta Andreja železarna in življenje že tako prekalila, da ga tudi to ni zlomilo. V železarni, kjer so Nemci imeli svojo vojno industrijo, je zbiral podatke o vrsti in številu proizvodov, priskrboval sanitetni material.

Tretjega oktobra 1944 je dobil obvestilo, da ga bodo Nemci z družino izselili. Ni jih počakal doma, ampak se je z vso družino umaknil preko Sel in Uršlje gore v Bistvo, od tam pa v Solčavo in Gornji grad. Ob veliki nemški ofenzivi v decembru je z družino zbežal visoko v hribe h kmetu Pustoslemšku, kamor je zbežalo še veliko drugih ljudi iz doline. Ko so se v začetku januarja 1945 umikali nazaj v dolino, so jih ujeli Nemci. Spet je sledilo zasliševanje in končno pot proti rodnim Dobrihah. Precej poti so prehodili peš, ponekod so se vozili z vozovi in 16. januarja 1945 je z ženo in šestimi otroki prišel v svojo bajto. Pod domačo streho je prespal samo eno noč, saj so ga že naslednji dan odpeljali na gestapo v Dravograd in po osmih dneh zasliševanj v celovške zapore. In med temi žalostnimi zidovi je srečal sina Stanka, ki so ga Nemci ujeli kot partizana. Andrejeva pot se še ni ustavila. Moral je še dalje od ljubljenskih Dobrih — v Dachau, kjer je dočkal tudi konec vojne. Vendar njemu še ni bilo dano, da bi se takoj vrnil. Bolezen ga je namreč zadržala v bolnišnici in se je v okrnjeno družino na Dobrije vrnil šele julija 1945.

Začeti je bilo treba znova. Spet delo v železarni, doma okrog bajte, varčevati je bilo treba z vsakim dinarjem, da je lahko šolal otroke. Rane so se počasi celile, a ozdraveti niso mogle. Sin Drejček, ki so ga Nemci ustrelili na pragu svobode, 12. januarja 1945, ko mu je bilo komaj sedemnajst let, je bil najbolj žalosten spomin.

Andrej pa je ostal nezlomljiv. Ob vsakdanjih skrbih je še vedno našel čas za igranje v igrah, pa tudi v filmu Koplji pod brezo smo ga lahko videli. Z delegacijo ravnanske občine je bil pri tovarišu Titu, ko so se na Ravnah še borili za postavitev gimnazije. Eno življenje in toliko bojev!

To je življenje Andreja Kotnika — delavca, revolucionarja, igralca in predvsem človeka. Življenje se je poigravalo z njim, on pa mu je vračal in ga preigral. Kljub osemdesetimi letom je še prava grča. Živahni pripovedovalec, živahne oči in zadovoljstvo, da je domovini dal ne le sebe, ampak tudi vrsto mladih Kotnikov, ki so vredni svojega očeta in njegovih prednikov.

Karadjordjeva zvezda z meči, medalja zaslug za narod in Maistrova plaketa so mu v ponos!

MILAN VOGEL

AVSTRIJSKI DRŽAVNI POGODBI OB ROB

Dvaindvajset let imajo Slovenci in Hrvati v Avstriji tudi formalno zagotovljene narodnostne pravice. Pred tolikimi leti, 15. maja 1955, je bila na Dunaju podpisana avstrijska državna pogodba, s katero je bila Avstrija po sedemnajstih letih spet priznana kot država — republika. Prava mednarodni dokument pa je Avstriji naložil tudi nekatere obveznosti.

Republika Avstrija mora biti nevtralna država, kar pomeni, da njena politika ne sme biti vezana na noben blok, ampak mora biti most med njima. Prav tako se je z državno pogodbo zavezala, da bo na svojem ozemlju prepovedala delovanje vseh organizacij in skupin, ki bi oživljale nacizem in velikonemštvo. In ne nazadnje zajema državna pogodba tudi tolikokrat imenovani 7. člen, ki Slovenecem in Hrvatom na ozemlju avstrijske republike zagotavlja enake pravice kot večinskemu narodu.

Pričakovali bi, da bo Avstrija dokument, ki ji je omogočil obstoj, tudi spoštovala in obveznosti, ki jih je sprejela, tudi izpolnila. Čas pa je pokazal, da se je Avstrija že takrat, ko je pogodbo podpisala, zavedala, da bo sopodpisnice ukanila. Oglejmo si le tri zgoraj omenjene obveznosti, ki jih ni izpolnila:

Po državni pogodbi naj bi bila Avstrija nevtralna država, toda že nekaj let nazaj se vedno bolj veže na zahodni blok in tako zgublja svojo nevtralnost. To se je pokazalo ob aferi z raketnim orožjem in tudi ob nedavnem ozko, enosmerno obravnavanju razmer na Češkoslovaškem. V takšnem protivzodnem duhu je vzgojena tudi večina Avstrijcev in tudi podatek, da so dunajski gledalci na svetovnem prvenstvu v hokeju na ledu med igranjem sovjetske himne po zmagi sovjetske reprezentance nad Kanado, protestno žvižgali, je dovolj zgovoren dokaz o usmerjenosti povprečnih Avstrijcev, njihovi vzgoji.

Nadalje avstrijska državna pogodba prepoveduje delovanje neonacističnih, velikonemških in podobnih skupin. A kako razložiti obstoj in nemoteno delovanje koroškega Heimattienst, te izrazito nacistične organizacije, ki pod krinko »domoljubnosti« vse bolj uveljavlja svoja neonacistična in revanšistična stališča v vseh treh vodilnih avstrijskih strankah? Pa tudi delovanje in zbiranje razne emigracije sedanje avstrijske vlade prav nič ne moti, pa čeprav ti blagoslovljajo spomenike svojim padlim vojniim zločincem prav na dan zmage proti fašizmu in nacizmu

in le nekaj kilometrov od jugoslovanske državne meje in kraja, kjer je bil nacizem v 2. svetovni vojni dokončno premagan (dogodki prejšnji teden v Libuči pri Pliberku, kjer so blagoslovili ustaški spomenik!) Tudi dovoljenje sudetskimi Nemci, da lahko priredijo zborovanje na avstrijskem ozemlju, kar je povzročilo ostre proteste na Češkoslovaškem in tudi v Moskvi, Avstrija ne more opravičiti s svojo »širokosrčnostjo«.

Svojo »širokosrčnost« avstrijski politiki nenehno poudarjajo tudi pri reševanju manjšinskega vprašanja, predvsem pred evropsko javnostjo, ki ji je lažje vreči pesek v oči. S tem mislijo na sedmojuljske manjšinske zakone. Kaj ti zakoni manjšinam prinašajo, pa vemo in zato lahko trdimo, da je avstrijska vlada tako radodarna, da bi Slovence na Koroškem priznala celo za Nemce. Kdor pa se s tem ne more sprijazniti, in takih je zadnje čase vedno več, naj gre »čez Karavanke k Titu«, ali pa bo prišel, kot v dneh nedavne zgodovine, v avstrijske zapore. Tako je bilo z Marjanom Šturmom pred leti, ki je s tem, da je na oznako kraja »Hermagor« pripisal še slovensko ime »Šmohor«, napravil Avstriji veliko materialno škodo in prišel pred

sodišče (avstrijska vlada se je procesa sama ustrašila in prosila Šturma, naj od nadaljnje obravnave odstopi!). S sodnim procesom grozijo tajniku NSKS Waraschu in skupini mladih Slovencev iz okolice Sel, ki so ob lanskem »popisu prebivalstva posebne vrste« odnesli skrinjico z volilnimi listki in tako »preprečevali volilni postopek«, in še skupini mladih patriotov, ki so izvedli nekaj napisnih akcij in prav tako po mnenju vlade »naredili veliko materialno škodo«. Kakšni pa so potem bili dvojezični napisi leta 1972, ki so jih koroški nestrpneži porušili in uničili do zadnjega, da jih ni prav nič škoda in ni bila storjena nobena škoda, vsaj javni tožilec je ni mogel ugotoviti?! Zelo »širokosrčni« so avstrijski politiki tudi pri napadih na osrednji slovenski organizaciji na Koroškem in njihove vodje, pa naj bodo to izjave deželnega glavarja Wagnerja ali celo zunanega ministra Pahra. In nazadnje so »širokosrčni« tudi pri obljubah in laskavih izjavah, kadar se srečajo z našimi predstavniki.

Manjšinsko vprašanje v Avstriji pa je še vedno tam, kjer je bilo pred dvaindvajsetimi leti — na začetku!

MILAN VOGEL

»Poklonimo se tovarišem, ki so padli v prvem uporu proti fašistom v Slovenskem Primorju in borcem za svobodo v NOV. Njih napredni duh je bil kot seme, ki je tudi v najtežjih dneh uporno kalilo naša srca. Naše morje in naši bregovi pojo junakom slavo in zahvalo!«

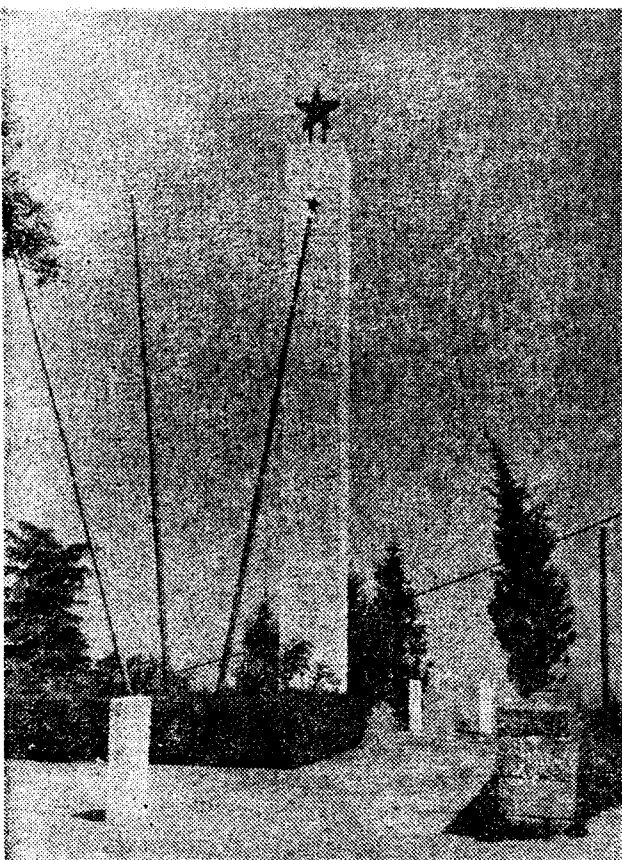
Te besede so vklesane sredi Marezig, pomnika sredi Marezig, pomniku mlajšim rodovom in zanamcem — da prav tako, kot ne more dobro uspevati žlahtna vinska trta sredi notranjskih gozdov, tako tudi na naših tleh ni prostora za fašiste.

Slovensko Primorje je dve desetletji ječalo in trpelo pod fašističnim škornjem, štiri leta krvavilo ...

Kdo ve koliko majhnih ali večjih vasi ter zaselkov je zdaj med Črnim kalom, Koprom in Marezigami prislonjenih na vrhe, pobočja ali v doline kopastih gričev nad koprskim zalivom.

Pravijo, da človek v morju žalosti nikoli ne vidi obale! Čeprav je prav te vasice v njihovi nedavni zgodovini večkrat prepla-

Kdo zna noč temno razjasnit' ... kdo ve kragulja odgnati, ki kljuje srce ... kdo uči izbrisat' iz spomina nekdanje dni

Spomenik sredi Marezig v spomin prvega upora proti fašistom v Slovenskem Primorju in borcem za svobodo v NOV

vila žalost, so od tod vedno videli ne samo našo obalo, temveč tudi naše skupne cilje. Zaradi njihovih solza je tudi morje bolj slano, zaradi prelite krvi je zemlja bolj rdeča, zaradi prestanega trpljenja živijo tod le kleni ljudje!

S fašizmom, njegovimi nameni in končnimi cilji so bili ljudje v Slovenskem Primorju, posebno še tisti, ki so bili in so tudi hoteli ostati Slovenci na svoji zemlji, kaj hitro seznanjeni.

Ze 1921. leta so v Črnem kalu fašisti požgali Čukovo hišo ... V Marezigah so 15. maja 1921. leta fašisti ubili Josipa Sabadinu, nekoliko pozneje pa še Ivana Babiča in Rudolfa Bernetiča. Ljudje, čeprav že ostareli, natovorjeni s težkimi bremenami preteklosti in skrbmi, ki jim jih z leti vedno več prinaša sleherni vsakdan, tega še niso pozabili!

● Ni jablana kriva, če je jabolko črivo

Na tisti 15. maj 1921. leta sva se s Stefanom Sabadinom spominjala prejšnji teden, četrtek je bil, le tri dni prej, predno je

v nedeljo poteklo natančno 56 let, ko so italijanski fašisti hoteli vaščanom Marezig nasilno preprečiti udeležbo na parlamentarnih volitvah.

Ta dogodek je zapisan tudi na spominski plošči na šoli v Marezigah, kjer piše:

»Na tem mestu so 15. maja 1921. leta italijanski fašisti skušali vaščanom nasilno preprečiti udeležbo na parlamentarnih volitvah. Ljudstvo se je branilo s kamenjem in poljedelskim orodjem. Pregnalo je fašiste, toda sledile so množične aretacije in obsojbe vaščanov na težke zaporne kazni!«

Kozminov ata, kakor se po domače reče Stefanu Sabadinu, se tega dogodka še prav dobro spominja. Mimo njihove hiše je takrat vodila še glavna cesta iz doline v vas. Njihova hiša je bila prva v vasi. Trije ali štirje fašisti, ki so bili iz Kopra namenjeni v Marezige, so najprej zavili na Kozminovo dvorišče in prosili za vodo. Zatem so odšli v vas v gostilno Grimalda. Ko so vaščani hoteli na volišče, jih fašisti niso pustili. Strelja-

li so v zrak, vaščani pa so jih napadli s tistim, kar so pač imeli pri roki.

Zdaj je Kozminovemu atu že 83 let. Živi sam doma na svoji kmetiji, ki ni več kmetija, kajti zemlja zahteva mlade in delovne roke. Zdaj je njegova kmetija postala za njega prevelika. Včasih, ko je bilo pri hiši sedem otrok, sta z ženo menila, da je njihova kmetija premajhna in da imata preveč slabe in premalo dobre rodovitne zemlje.

To, kar so mi povedali ata Kozminov, moram zapisati zares tako, kot so mi dejali, kajti TV 15 še vedno natančno preberejo. Tudi naročeni so še nanj, čeprav ga s svojimi skromnimi mesečnimi prejemki ob letu zares težko plačajo.

Gospodnji in gospodari Kozminov ata sam! Noge, pravijo, ga več kot na dvorišče in nazaj, ne nesejo. Zena mu je umrla že pred desetimi leti. Otroci so se razbežali iz gnezda po svetu. Zemlja ostaja zapuščen, neobdelana ...

Tudi vid mu je že nekoliko opešal, vendar še ni »utegnil« obiskati okulista

Stefan Sabadin-Kozminov ata iz Marezig

zaradi očal. Bolj kot očal, kot sam pravi, bi bil vesel, če bi končno enkrat po tolikih letih obljubljanja že napeljali v vas vodo. Pa tudi kakšen sestanek borčevske organizacije bi lahko po dveh letih že imeli v vasi! Morda bi ga kazalo nameniti samo starejšim članom in njihovim težavam?

Medtem ko si ogledujem priznanje, ki visi na kuhinjski steni, dobil ga je za udeležbo v upor 15. maja 1921. leta ob petdesetletnici upora proti fašistom od občinskega odbora ZZB NOV v Kopru, se je Stefan Sabadin na glas

Ivan Kikelj

Marjan Cepak iz Črnega kala 42

spominjal in omenjal imena nekaterih domačinov iz takratnega Kopra, ki so bili hujši od fašistov, kot v opravičilo, češ, saj ni jablana kriva, če je jabolko na njej črivo!

● Bolje je slabo živeti v svoji domovini, kot pa v zadovoljstvu v tujini

Nekaj več kot 60 hiš šteje danes Črni kal in okoli 150 domačinov živi v njih. Marezige, tam na devetem hribu, se vidijo samo takrat, kadar je nebo popolnoma jasno in čisto. Najčesče po dežju. Dežja pa se v poletnih dneh na Črnem kalu še kako veselijo. Ob dežju se jim napolnijo kapnice in pri zajetju pod vasjo, kjer se zbira pitna voda za vso vas, ni več dolgih vrst in nestrpnega čakanja in včasih celo razdeljevanja vode po osebi ali družini. Črni kal že nekaj let čaka na priključek rižanskega vodovoda. Kanalizacijo so si uredili v vasi že pred nekaj leti. Na svojo šolo na Črnem kalu ne mislijo. Premalo imajo otrok v vasi. Avtobus jih vozi vsak šolski dan v Dekane in Rižano. Osem ali deset časopi-

sov TV 15 prinese poštar vsak četrtek na Črni kal. Približno toliko je v vasi tudi članov ZB. S Francem Prešernom in Marjanom Cepakom sedimo pred hišo s številko 42. Pogovarjamo se na glas, tako da naš pogovor slišijo tudi bližnji sosede.

»Kaj naj rečemo, kar bi bilo vredno še zapisati?« pravita sogovornika. »Da, to zapišite! Voda je za nas trenutno najpomembnejša. Tudi trgovine nimamo v vasi. Kar pol ure potrebujemo, da zvečemo najnujnejše v hrib iz spodnjega dela vasi, kjer je trgovina. Tudi na gradnjo kulturnega doma v vasi smo že mislili. Lokacijo smo že dobili. Veste, imamo marljivo in za delo vedno pripravljeno mladino. Za gradnjo kulturnega doma, ki bi rabil tudi potrebam naše krajevne skupnosti in ZB, ne bi potrebovali prav veliko denarja. Sami vaščani bi veliko prispevali pa tudi dela bi se lotili z veliko vne-

mo. Tudi spomenik enajstim padlim borcem nad vasjo, ki zdaj počivajo v vaškem pokopališču, bi morali postaviti. O tem, kateri pomembni dogodek naj bi si vaščani izbrali za praznovanje našega krajevnega praznika, smo že razmišljali. Celo nekaj predlogov

smo že imeli. Med njimi je bil tudi tisti dan, ko so 1921. leta fašisti zažgali Čukovo hišo, kot zavednemu Slovincu. Zdaj so vsa ta prizadevanja in načrtovanja nekoliko zamrla. Pa je škoda, veste!

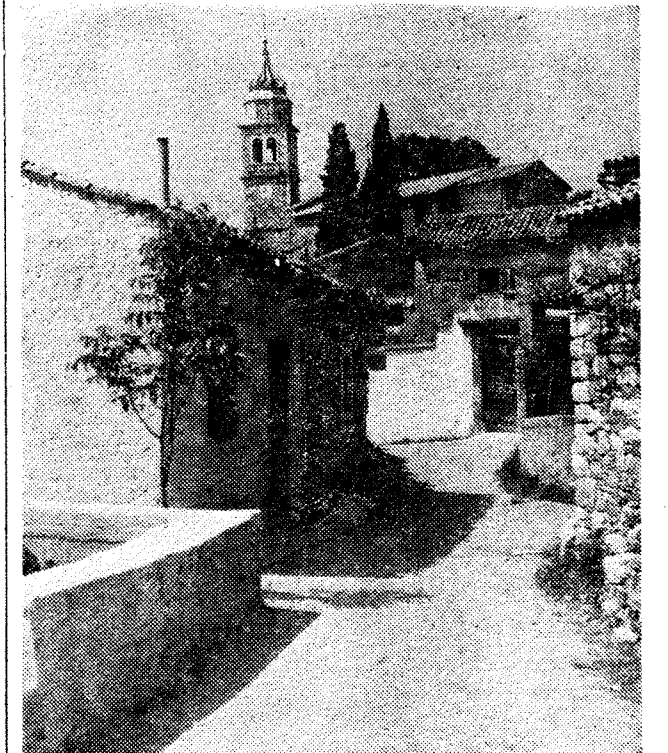
Tudi status borcev v naši vasi še nismo uspeli popolnoma rešiti. Mnogi vaščani so prišli po vojni domov na pogorišče, leta in leta garali, da so si lahko ponovno postavili svoj krov nad glavo. Nekateri pa so bili med vojno doma, po vojni pa uporabljali več jezike in peresa ter si našli potrdila in priče. Danes imajo že celo vrsto let priznano sodelovanje v NOV in urejeno tudi vse drugo, kar temu sledi. Vemo, da bi morali temu na naših borčevskih sestankih posvetiti malo več časa, vendar kaj, ko nas je v vasi le še malo, sestanki pa so tako poredkoma!«

● Tudi najzaslužnejši dolguje domovini več kot ona njemu

»Letna konferenca naše krajevne organizacije ZB je bila letos prvič po dveh letih. Zalosno je to! Menim, da bi se morali borci večkrat sestati in si na teh sestankih marsikaj povedati, več zaupati. Veliko je borcev v naši organizaciji, ki so potrebovali vrsto let, da so dokazali, da zaslužijo priznano dobo med NOV. Prav tako pa so tu v vasi nekateri, ki že vrsto let dobivajo priznavalnino, ki je niso zaslužili. Menim, da bi o tem morala biti natančno informirana naša krajevna organizacija ZB, kajti tu v Ospu imamo tak primer,« pravi Ivan Kikelj, ki sicer podpira sleherni prizadevanje posameznika za priznanje enojne ali dvojne dobe samo, če le to temelji na poštenosti!

Danes živimo življenje, kakršnega smo si sami skovali. Na svoji zemlji smo svoj gospodar, na zemlji, prepiti s krvjo in bolečino. Vemo in strmi- mo za naše skupne cilje. Kujemo si svoj danes in boljši jutri, vendar ne bi smeli pozabljati na včeraj!

● TONE URBAS

Kdaj bodo kraji Črnega kala prvič praznovali svoj krajevni praznik?

Zabeleženo na tiskovni konferenci ZALOŽBE BOREC

SVETINOVA ZBRANA DELA

Pri založbi Borec so izšla zbrana dela Toneta Svetine: Orlovo gnezdo, Ukana in novo delo Ognjeni plaz.

Kot je direktor založbe Vladimir Kavčič uvodoma poudaril, je to izreden dogodek, saj se redko zgodi, da ima nek pisatelj izbrana dela še za življenje, se pravi v času, ko je še produktiven in se pričakuje od njega novih del. Pisanje Toneta Svetine pa je takšne sorte, da je eden najbolj branih pisateljev na Slovenskem. K temu dejstvu prav gotovo veliko prispeva njegova zanimiva tematika, ki se v začetnih delih veže na naravo, planine in živalski svet, kasneje pa na poseben in psihološko poglobljen način obravnave dogodkov narodnoosvobodilnega boja, kot je njegova n. pr. že večkrat ponatisnjena in vedno razprodana Ukana. Ne moremo pa pri njegovem uspehu mimo načina njegovega pisanja, ki je ravno prav resen in ravno prav začinjen s humorjem, kot tudi njegovo pripovedovanje v realnem življenju da mora pritegniti vsakega bralca, ki ga vsaj malo zanima domači svet in domača zgodovina. Glede na Svetinovo popularnost je poteza založbe Borec, da izda ponatis njegovih del Orlovo gnezdo in Ukana, več kot razumljiva, hkrati pa pošilja na trg še eno zanimivo in svojsko pripoved iz časov NOB, Ognjeni plaz, romansirano kroniko jurišnjega bataljona 31. divizije NOV in POJ.

Knjiga je nastala na pobudo odbora enote in na željo večine borcev, ki so na svojih srečanjih obujali spomine na lepe in težke trenutke v bojih in na svoje padle

tovariše. Kot je omenil avtor v uvodu in ponovil na tiskovni konferenci, je to knjiga, ki se ne ukvarja le z golimi dejstvi in podatki o spopadih, ampak skuša prikazati tudi vso psihološko obremenjenost mladih borcev in komunistov, ki so sestavljali jurišnji bataljon. Čeprav zahteva pisanje take vrste večji napor, saj je popolna podoba človeka in njegove psihe ter občutkov v boju in tudi sicer praktično nemogoča, pa je Svetina knjigo z veseljem napisal, čeprav ne bi še enkrat pisal kaj podobnega, zanjo pa uporabil konkretne vire, ki jih je zbiral odbor s pomočjo ustnih izročil dobrih deset let. Delo je v svoji obsežnosti in hkrati tudi parcialnosti zelo odgovorno, saj lahko pripovedovalca spomin vara, resnica je pa tudi, da ostanejo v spominu nekateri dogodki in ljudje bolj kot drugi, čeprav za to ni mogoče navesti novega vzroka in so bili v kon-

čni posledici v bataljonu vsi enako pomembni in vsi v prvih bojnih vrstah.

Kot pravi pisatelj, je knjiga mozaik nešteti zgodbe in različnih usod, ki so se v boju združile v skupen cilj. Pripoved je mnogoplastna. Ima zgodovinsko, ideološko-politično, psihološko in estetsko-literarno stran. Vsak bralec bo našel v njej vsaj nekaj, kar ga zanima. Psihološka stanja pa, s katerimi se v knjigi najpogosteje srečujemo, so ubijanje in umiranje. Na eni strani doživljanja tuje smrti, na drugi možnost lastnega konca. Moralno vprašanje, ki se v boju postavlja pa je, pravična ali krivična vojna, upravičena ali nesmiselna smrt. Laže je ubijati in umreti za moralni cilj, porojen iz eksistenčne nuje, kot z občutkom krivde, ki jo ima lahko samo ropar, nasilnež ali osvajalec. To so dileme knjige, na katere si lahko odgovori vsak sam, kajti v plasteh umiranja in

bolečine so skrite največje kreposti človeka. Pisatelj nadalje pravi, da je Ognjeni plaz knjiga o resničnih mrtvih in še živih borcih, ki jih obravnava s pravimi ali partizanskimi imeni, kakor so pač ostali v spominih. Je pričevanje o resničnih dogodkih pred tridesetimi leti. Bili so nam skupni, vendar jih je doživljal vsak po svoje. Resničnost je skušal obnoviti brez olepšav, s sredstvi umetniške vizije in lepote.

Na tiskovni konferenci je avtor sam spregovoril o svojih delih in zlasti o spodbudah k pisanju. V nadvse duhovitem slogu je nakazal vzroke in posledice svojega dela in napovedal nadaljnje pisanje. Njegove knjige pa imajo še eno dodatno dimenzijo. Kažejo namreč, kako se je potrebno boriti proti močnejšemu sovražniku in predvsem dokazujejo, da ni prostora, ki bi bil absolutno ubranljiv, ali pa bi ga bilo nemogoče zasesti.

O bojni poti jurišnjega bataljona so nadalje spregovorili tajnik odbora Zdravko Vidrih, komandant jurišnjega bataljona Ivan Leban ter komisar Boltežar Kastelic-Veljko. Vsi so bili enotnega mnenja, da je še nekaj jurišnih bataljonov, vrednih podobnega opisa pa tudi, da se tovrstna literatura ne more meriti zgolj s takimi imenovanimi »literarnimi« merili. Njen osnovni material ponuja namreč drugačno zgradbo in na nek način tudi drugačen pristop k pisanju, s tem pa je seveda različen tudi končni izdelek.

Celotni paket treh del je izšel v nakladi 6000 izvodov in stane 960 din.

N. M.

Pisatelj Tone Svetina v družbi s tovarišem Titom in njegovo soprogo.

beležke

• Vorančeva pot

Osrednja koroška knjižnica, študijska knjižnica Ravne in kulturna skupnost Ravne na Koroškem so organizirali 15. maja pohod po Vorančevi poti. Na Rinskem vrelcu je bila svečana otvoritev, na Koglu, pri Lužniku in pri Prežihu pa kulturni program. Sledila je počastitev Prežihovega spomina pod Lipo v Kotljah, zaključek slovesnosti pa je bil pri Lužniku. V programu so sodelovali: Koroško slavistično društvo, KPD Prežihovega Voranca iz Raven na Koroškem, KUD Sentanel, mladinsko KUD osnovne šole Prežihovega Voranca iz Raven na Koroškem in Pihalni orkester ravnenskih železarjev.

N. M.

Pisatelj Tone Svetina med svojimi bralci

Ob izidu izbranih del Toneta Svetine je ZALOŽBA BOREC pripravila pogovore s priljubljenim pisateljem, in sicer:

— v četrtek, 19. maja v ŠEMPETRU PRI GORICI (v Glasbeni šoli) od 17. do 19. ure;

— v sredo, 25. maja v MARIBORU (v trgovini Borec, Partizanska 3—5) od 15. do 17.30;

— v četrtek, 26. maja v LJUBLJANI (v trgovini Borec, Titova 17) od 16. do 19. ure.

Na voljo bodo tudi izbrana dela Toneta Svetine z avtorjevim podpisom.

Vabljeni!

Dva filma o našem delavcu

Tudi Kinematografsko podjetje v Ljubljani se je vključilo v praznično vzdušje prvomajskih praznikov, ki naj bi se v svetlejši luči kot sicer postavili v prvi plan delavca z vsemi njegovimi dobrimi in slabimi urami. Delavca kot samoupravljalca naše družbe, ki se kot tak srečuje s svojim lastnim in družbenim razvojem na eni strani, na dru-

gi pa tudi s problemi, z težavami in ne nazadnje z deviacijami v družbi.

Na programu sta bila dva jugoslovanska filma s to tematiko: »Pavle Pavlovič«, priznanega režiserja Puriše Djordjevića, in »Poznate Pavla Pleš«, nekoliko manj izkušenega Jovana Ačina.

Oba filma sta bila posneta v beograjskih studijih, in obravnavata še vedno sporna vprašanja in izkoriščanja ali celo goljufije in izrabo samoupravnega sistema, tudi po pismu zveze komunistov, ki naj bi obračunal s takimi in podobnimi pojavi in problemi in naj bi se preživete in kar preveč utrjene navade neke apriorne lagodnosti vodilnih ljudi v naši družbi odpravile enkrat za vselej.

Praksa je pokazala, da je takih izrabljanj še veliko in da delavci nimajo vedno dovolj moči ali pa so kar direktno onemogočeni pri razkrinkavanju nepravilnosti v naši družbi. Na to prakso sta se naslonila tudi omenjena filma in pokazala, kolikšna je pravzaprav moč samoupravljanja in do kam seže pa tudi to, do kakšne mere so delavci res osveščeni ali pa morda tudi njih zapele kompromisarstvo oziroma oportunitet, zaradi lastne koristi.

Poglejmo najprej slabši film od obeh »Poznate Pavla Pleša«, ki je problem stanovanjske gradnje in prodaje sicer ostro zastavil, nato pa žal omilil kritiko nepravilnega zadrževanja stanovanj do časa, ko bo podjetje lahko iztržilo več denarja s srečnim in komaj verjetnim koncem. Nepravilnost, ki jo žele delavci popraviti bolj s silo, kot z dogovarjanji, ker za to pač ni pravega posluha, je kot nakazovanje tematike seveda vprašanje, ki še danes masikje lahko vnapre odmov, žal pa je film v umetniškem pogledu prav začetniško

delo in morda zaradi tega nekoliko preveč enoplastno prikazuje tako problem kot tudi končno poanto. Iskanje rešitve se zato lovi med deklarativnostjo pripovedi in ponesrečeno umetniško nadgradnjo.

V tej stilni neenotnosti se do neke mere izgublja tudi nadvse zanimiva tema Pavla Pavlovića. Tudi Purišev film je na meji med metaforiko umetniškega dela, ki naj bi dvignila osnovno misel v sfero umetniške izpovedi in hkrati s tem tudi ponudila snovi novo trajnejšo in širšo vrednost.

Seveda čisto spodneslo idejo zaradi te dvojnosti v filmu ni, ker je Puriša Djordjević pač na trenutke, in tudi s pomočjo direktorja fotografije Pinterja, dosegel svoje najboljše poetično-revolucionarne vizije prejšnjih filmov, ki so ga dvignili v sam vrh domačih režiserjev in ponesle njegovo ime tudi v svet. Pavle Pavlović je vendarle dosegel tisti nivo, ko stilizacija pridaja kritično ost k linearni pripovedi osveščanja nekega delavca in nepravilnosti podkupovanja. Vedno reakcije tudi niso utemeljene in predvsem za oba junaka velja, da sta skoraj najmanj udarna, prej bi rekli melanholično razpoložena, to pa je hkrati stanje za premislek. Pri Djordjevićevem filmu bi veljalo omeniti še nadvse uspešno in tudi smiselno vključevanje glasbene podlage, ki po svoje tudi izgovarja kritiko določenega stanja in ne nazadnje prikazovanje vloge televizijskega medija.

Glede na to, da sta filma vendarle med prvimi poskusi tudi s filmskim medijem spregovoriti o naši stvarnosti kritično in da sta v tem kar precej osamljena primerka, pa se ponuja misel, da je spopad s problemom tako v praksi kot v umetnosti še vedno trd oreh.

NEVA MUŽIČ

Naš priznani režiser Živojin Pavlović je posnel film z naslovom »Hajka« iz narodnoosvobodilnega boja v Črni gori.

partizanska ljudska pesem

TITU

Pri Tebi zdaj bi rada bila, voščilo to Ti govoriča.
Prav nič bi se ne bala Te, ker dobro imaš za nas srce.
Tito, tudi Ti si kmečki sin, navajen trdih, mučnih dnin.
Okusil hlad si težje ječe, spoznal človeštvo si trpeče.
Pač mnogo, mnogo si prestal, a se trpljenja nisi bal.
Svoj narod ljubil si goreče, povedel ga do nove sreče.
A jaz uboga kmečka hči, želim sto let Ti zdravih dni, saj Ti si nas osvobodil in jarem suženjstva zdrobil.

ZMAGICA KARBA

v nekaj
vrsticah

ZASIP

Tu je bila konferenca o pripravah na zbor gorenjskih aktivistov. To bo že deveti po vrsti in sicer 26. junija. Tiskovna konferenca pa bo 19. maja na prireditvenem prostoru na Homu. Vabljeni so vsi predstavniki tiska in RTV ter zainteresirani. Pripravljalni odbor je že pripravil serijo treh značk, ki bodo v prodaji po 10 din.

BOHINJ

V okviru jubilejnega praznovanja Titovega rojstnega dneva bodo tudi v Bohinjski Bistrici pripravili 13. maja v avli osnovne šole dr. Janeza Menčingerja srečanje 11 pionirskih in mladinskih pevskih zborov iz vseh šestih osnovnih šol radovljiške občine. Prireditve bo potekala pod geslom »Mladina poje Titu za 85. rojstni dan«. Kulturno manifestacijo šolske mladine organizirata občinska izobraževalna skupnost in ZKPO Radovljica. JR

V počastitev krajevnega praznika, 18. maj, so pripravili v KRANJSKI GORI veliko spominsko svečanost, na kateri so pregledali revolucionarno preteklost kraja in povelje do sežke, posebno na področju turizma. Med kulturnim programom so odkrili spominsko ploščo 11. dalmatinski udarni brigadi, 1. tankovski in artiljerijski brigadi IV. armade in Jeseniško-bohinjskemu odredu. Omenjene enote so namreč v času sovražnikovega umika bile z njim hude boje. Na proslavi so bili tudi predstavniki JLA. Navzoči so poslali tovarišu Titu pozdravno pismo.

BRANKO BLENKUŠ

ŠKOFJA LOKA

Na poklicni lesni šoli so imeli uspešen obrambni dan. Sodelovalo je 250 učencev in učiteljev ter skupina vojakov in predstavniki rezervnih vojaških starešin. Posebnost tega dne je, da so imeli učenci sicer normalen dan, a pouk se je odvijal v naravi. Bilo je 21 skupin, ki so tekmovali v 5 vojaških veščinah. Poleg tega so učenci tekmovali še v znanju in reševali teste iz življenja v naravi in dela predsednika Tita in KPS. Obrambni dan so si ogledali tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij.

FRANC GALIČIČ

MATERIJA

Po enoletnem presledku so se borci NOV iz Materije in okoliških vasi spet odpravili na skupni izlet. Pot jih je vodila v Kočevski Rog. Ogledali so si še Rakov Škocjan in Cerkljsko jezero, nazaj grede pa Črnomelj in Vinico, rojstni kraj pesnika Otona Zupančiča. O nastanku in razvoju partizanskih objektov v Bazi 20 je govoril profesor Jože Zupančič iz Dolenjskih toplic. S. G.

ČRNA NA KOROŠKEM

Konec aprila so predstavniki kurirjev obiskali partizansko vas Koprivno na Koroškem. Pred štirimi leti so prevzeli pokroviteljstvo nad šolo. Od tedaj je na šoli močno oživele dejavnost prenašanja tradicij NOB

na mlado generacijo. Pionirji so z osnovno organizacijo ZSMS pripravili kulturni program. Obujanje spominov je zblizalo nekdanje borce in poslušalce. Kurirji so obogatili knjižnico s kompleti Koroških vestnikov, pionirji pa so jim poklonili slike z motivi iz NOB. Škoda, da se srečanja niso mogli udeležiti predstavniki Termike in Iskre iz Ljubljane, ki so tudi pokrovitelji šole. Upajmo, da bodo prihodnjič zbrani vsi.

ANDREJ BITENC

GRIZE

Na nedavnem občnem zboru Planinskega društva Zabukovica, na planinski postojanki HOM, so ugotovili, da je bilo lani precej narejenega zlasti na področju razvijanja tradicij NOB. Planinci so bili pobudniki za odkritje obeležja 1. savinjski četni. Ob tej priložnosti je planinsko društvo organiziralo pohod ob spomenikih NOB. Udeležili so se tudi proslave prve frontne bitke med partizani in Nemci na Čreti. Naredili so tudi program za letošnje leto.

FRANC JEZOVNIK

LIVOLD PRI KOČEVJU

Tudi tod so se družbene organizacije namenile dostojno proslaviti letošnje jubilejno leto. V namen prireditve je bil izvoljen pripravljalni odbor. Že za praznik OF je bil organiziran pohod v naravo, ko so udeleženci NOB pripovedovali svoja doživetja. Na cilju pa so nato priredili tudi tekmovalen pohod v streljanju. 11. maja je tu krajevni praznik. Na ta dan so Italijani postrelili 11 ljudi iz Livolda in bližnje okolice. Na ta dan je bil letos obrambni dan, razstava orožja, zvečer pa kulturni program. Za dan mladosti bo izlet v Franjo, kjer bo tudi sprejem mladih članov v SZDL.

JOŽE GRABRIJAN

GORENJI LOGATEC

ZB NOV je imela svojo letno skupščino. Skupščina je bila lepo pripravljena. Spregovorili so o vseh vrstah obrambe in perečih problemih v organizaciji. Razprava je pokazala, da je potrebno še večje sodelovanje s šolo, mladino, krajevno konferenco SZDL, še posebno pri volitvah. Pogovor je tekel tudi o pohodih in proslavah letošnjega leta, vzdrževanju grobov, spomenikov itd. Spregovorili so o letovanju borcev.

FRANC JERINA

ČEŠNJICA

V petek, 6. maja, so se zbrali v osnovni šoli v Lipnici predstavniki družbenopolitičnih organizacij Lipniške doline in občine Radovljica. Dogovorili so se, da bodo odkrili spomenik heroju Stanetu Zagarju v Lipnici pri šoli, ki nosi njegovo ime. To bo v soboto, 4. junija. Po odkritju doprsnega kipa ter kulturnem programu pa bo še zborovanje prosvetnih delavcev. Govorili bodo o liku Staneta Zagarja in o povezavi prosvetnih delavcev z združenim delom. Za govornika bodo povabili Franca Kimovca-Zigo. Ogledali si bodo spomenik v Dražgošah in položili vence na obeležja padlim. Tako se bodo tudi v tej dolini priključili praznovanju jubilejnega leta.

CIRIL ROZMAN

V občini Mozirje prirejajo vsako leto več akcij v počastitev dneva zmage. Eno od tovrstnih akcij so organizirali letos tudi ZRVS in občinska strelska zveza. Udeležba je bila množična in tudi dobrih rezultatov ni manjkalo. Najboljši so prejeli diplome. Akcije so imele seveda prav tako obeležje jubilejnih proslav, v katerega sodi tudi 25-letnica obstoja ZRVS in Jugoslavije.

FRANC OMLADIČ

BLED

Uspeh obrambni dan

Na blejski osnovni šoli že od leta 1971 organizirajo vsako pomlad obrambne dneve, ki jih pripravlja devetčlanski aktiv rezervnih vojaških starešin pod vodstvom inž. Jordana Blaževića in v sodelovanju z vodstvom šole. V vaje letošnjega obrambnega dne konec aprila, ki je bil posvečen tudi proslavi OF in jubilejnim obletnicam partije in tovariša Tita, so se vključili poleg 400 učencev višjih razredov, tudi blejski gasilci, ekipe civilne zaštite in vojakci iz garnizije Bohinjska Bela.

Obrambni dan se je pričel z zračnim napadom na šolski objekt, v katerem je sodelovalo letalo ALC Lesce. Po hitrih zaščitnih ukrepih na znak sirene, so se učenci po določenih izhodih skupaj z učitelji umaknili iz stavbe v zaklonišča. Nekateri so uprizorili ranjence, ki so jih reševale ekipe prve pomoči in gasilci. Sledil je 5 km dolg pohod na Višce, na katerem so učenci po razrednih skupinah morali opraviti več nalog iz orientacije, ogledništva in nudenja prve pomoči.

Med drugim so morali poskrbeti tudi za prenos ranjencev z nosili, ki so jih naredili iz priročnih sredstev — vejčja na terenu.

Vajo so sklenili po zgledu na partizanske enote z mitingom, na katerem so pripravili še kulturno zabavni program.

Obrambni dan blejskih solarjev je tudi tokrat v celoti uspel in pokazal izredno požrtvovalnost in iznajdljivost vseh udeležencev. Zasluga za uspeh pa gre tudi vojakom, gasilcem, članom ekip prve pomoči in učiteljem.

JOŠT ROLC

SLOVENJ GRADEC

Samoprispevek II

Številni objekti, zgrajeni s sredstvi samoprispevka I v občini, zgovorno dokazujejo, da je ta oblika zbiranja sredstev osnova za hitrejši razvoj, zato so se v občini odločili za ponovitev akcije. Izdelani programi v vseh krajevnih skupnostih in SIS občine, so bili osnova za izdelavo celotnega programa porabe zbranih sredstev s samoprispevkom II. Predlog bodo obravnavali še z drugimi predstavniki družbenopolitičnih organizacij, saj zajema program institucije občinskega pomena, kot so šole, zdravstveni domovi, počitniški domovi, radio itd. Pri samoprispevku gre za čas 5 let, o njem pa se bodo občani odločali 29. maja letos.

ADOLF ANKON

DRAGATUŠ

Prebivalci sodelujejo

Prebivalci dragatuške krajevnne skupnosti že vrsto let praznujejo 5. maj kot krajevni praznik. Dan jih spominja na dogodke leta 1935, ko je ob parlamentarnih volitvah padel pod orožniško kroglo kmet Mihael Gorše iz Sel pri Dragatušu pa tudi na dogodke 5. maja 1944, ko so nemška letala bombardirala vas in porušila večji del. Sovražnik je bombardiral vas, ker je menil, da je v njej sedež glavnega štaba NOV in POS.

Letošnje praznovanje je bilo 8. maja in povezano z vsemi jubileji letošnjega leta. Na prireditvi so navzoči obudili spomine na predvojno delo komunistov v Beli krajini njihovem delu v času NOB in povelje iz gradnji. Prebivalci so še danes ponosni na dejstvo, da kljub močnemu bombardiranju, sovražniku ni uspelo uničiti glavnega poveljstva slovenskih partizanskih enot.

VIKTOR DRAGOS

RADOVLJICA

Gorenjski upokojenci počastili dan zmage

V počastitev dneva zmage nad fašizmom ter jubilejnih obletnic ZK in tovariša Tita je bilo v soboto, 7. maja, v avli osnovne šole A. T. Linhart v Radovljici gorenjsko srečanje pevskih zborov društev upokojencev iz Javornika, Jesenic, Kranja, Radovljice, Škofje Loke in Tržiča. Prireditve je organiziralo Društvo upokojencev Radovljica pod pokroviteljstvom občinskega sveta

MLADOST
VEDNO ŽI

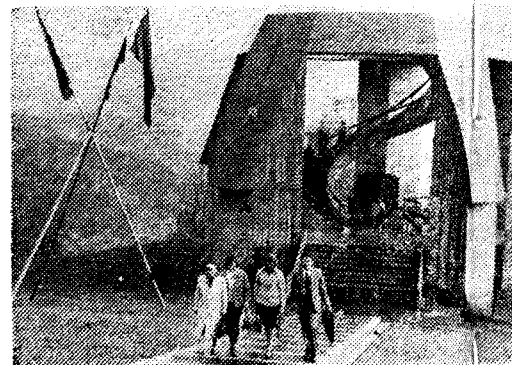
Na povabilo učencev šole Vas-Fara so prišli 7. maja k njim na obisk borci in borke iz doline Kostela, Kočevja in Ljubljane. Prišel je njihov rojak in ljubitelj mladih, general Andrej Cetinski-Lev, pa tudi Marta Schmidt-Brina in drugi.

Prireditve mladih je bila prisrčna in neprislusljeno vzgojna. Med pogovori so spoznavali svoj kraj in življenje tovariša Tita. Tekmovali so tudi v znanju in odgovarjali na vrsto težkih vprašanj.

V predtekmovanju so učenci brali odlomke iz dela Toneta Ožbolta »Dežela Petra Klepca«, ki opisuje njihove rodne vasice nad Čebranko in Kolpo. Pisatelj sin pa je vse te kraje prikazal na fotografijah.

Mladinke so izrabile priložnost in se pogovarjale z gosti ter se zanimale za njihovo življenje in predvsem, kako so dobili svoja partizanska imena in zakaj. Andrej Cetinski-Lev in Brina sta prisrčno pripovedovala, kako je bilo v letih našega najtežjega boja.

Ves program prireditve je bil kot celota tisto prisrčno srečanje mladih s

Zveze sindikatov Radovljica. Številnim udeležencem tega zares dobro pripravljenega srečanja saj se je vsak zbor predstavil s tremi pesmimi iz bogate partizanske in slovenske ljudske zborovske zakladnice, ki so kljub poznim letom pecev poželi zaslužni aplavz, je bila ta prireditve pravo doživetje. Treba je reči, da so nekateri zbori nastopili tudi pomlajeni, kar je hvalevredno! Poslušalce pa je prav gotovo najbolj navdušil sklepni del prireditve, ko so vsi zbori združeno zapeli štiri pesmi, zadnjo o Titu pa skupaj z orkestrom Glasbene šole iz Radovljice.

Prireditve je lepo povezovala domačinka, televizijska napovedovalka Metka Centrin-Vogelinkova. Vsem nastopajočim je organizator podelil priznanja, pevovodjem in gostom pa šopke cvetja.

JOŠT ROLC

Po poteh Gra
brigade

Organizaciji Planinskega društva in aktivna Z pohod po poteh Gradnikove brigade. Pohoda se organizacije Tomos in nekaj iz drugih delovni skozi katere so korakali udeleženci.

Pohod se je pričel v znani partizanski vasi vodila pot skozi Kobdilj, Stanjel, Kobjeglavo i so pohodnike z veseljem in prijateljsko pozdravili harmoniko.

V Kobjeglavi jih je pozdravil Franc Jabeč in številni domačini. V Tomačevici, kjer je lep ležence pozdravila Alojz Banelj-Zaški in pre Franc Sibela. Orisal je lik narodnega heroja A je naša skupna naloga varovati tradicije NOB in

V Komnu se je pohod končal. Domačini so kani s pesmijo in veselega razpoloženja. V zač prireditve, na kateri so nastopili pionirji in dek ne organizacije je vse navzoče pozdravil predsed min na srečanje so podarili domačinom novo čr bilo prijetno in pohod bo gotovo postal vsakolet

ST, KI JE
ŽIVA

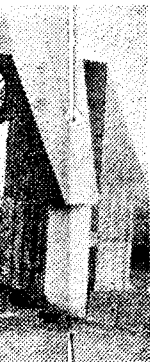
Para oreči in ubi- Lev, gi. in so riša od- od- žela dne ljev oto- se nji- do- kaj, isr- etih ce- o s

starejšimi, ki ostane človeku v nepozabnem spominu. Mladina iz šole Vas-Fara je po svojem delu in znanju, kot že večkrat doslej, dokazala, da gre po poti svojih staršev ter ljubljenega predsednika, tovariša Tita.

Pri vsem tem uspešnem delu mladih in z mladimi, pa je grenka kaplja prelina dejstvo, da je učencev na šoli Vas-Fara vedno manj. Mladi odhajajo iz rodni krajev, ker doma ni zaposlitve, ni industrije, ni dela. Po malih kmetijah so samo starejši ljudje, ki životarijo doma. To je problem doline Drage, doline Čabranke in Kolpe do Predgrada, ki bi ga bilo potrebno čim hitreje rešiti, da bi imeli mladi rod pogoje in možnosti življenja na rodni zemlji.

Na srečanju so mladi podarili starejšim revolucionarjem in borcem simbol Gorskega Kotarja v miniaturni, odrezek cepanice s sekiro, zagostami in batom v okovih ter lovski klobuček z znakom narčise.

PETER SOBAR st.

Spomenik herojski dražgoški bitki in padlim v njej je postal priljubljena izletniška točka lepega škofjeloškega hribovja. Posebno ob sončnih sobotah in nedeljah prihaja tjakaj lepo število izletnikov. Na delavski praznik 1. maj pa si je spomenik ogledal tudi tovariš Tito s soprogo in spremstvom.

BRANKO BLENKUS

Na fotografiji je vojvodski prestol na Gosposvetskem polju, simbol slovenstva na Koroškem. Na njem so že v davnih časih ustoličevali karantanske vojvode v slovenskem jeziku. Ta kamnit vojvodski prestol si vsako leto ogleda veliko število Slovencev.

BRANKO BLENKUS

Gradnikove

aktivna ZZZB NOV v Tomosu sta prvič priredili Pohoda se je udeležilo okoli 160 članov delovne in mladinske organizacije iz krajev.

zanski vasiči Branica na Vipavskem. Od tam je obježlavo in Tomačevico do Komna. Prebivalci jsko pozdravljali, tu in tam so raztegnili celo

anc Jazbec, predstavnik organizacije ZZZB NOV kjer je lep spomenik in kulturni dom, sta ude-ški in predstavnik ZZZB NOV iz Nove Gorice a herca Antona Sibelje-Stjenke in naglasil, da bije NCB in vzgajati mladino v tem duhu.

omačiri so pričakali udeležence, ki so prikora-nja. V združnem domu je bila nato kulturna nirji in deklamatorji iz Tomosa. V imenu delov-avil predsednik sindikata Andrej Jamnik. V spo-m nov, črpalke za gasilsko društvo. Vzdušje je tal vsakoletna manifestacija.

LILJA BOGOMIL

SLOVENJ GRADEC

Razvoj šolstva

V občini Slovenj Gradec se je v zadnjem času pojavil problem šolskih prostorov. Ne le v mestu samem, kamor prihaja vedno več otrok in zaradi tega trpijo tako osebje kot učenci, ampak se pojavlja problem nezadostnih ali preostalih prostorov za moderen ali vsaj soliden pouk tudi v okoliških krajevnih skupnostih kot sta Podgorje in Pameče na primer.

Nekaj izboljšav je bilo že doseženih z izgradnjo osnovne šole na Stibohu, kot tudi z izgradnjo osnovne šole Šmartno. Materialne razmere pa so kritične tudi v Podgorju, kjer je stavba pretesna in neprimerna. Včasih se je treba zaradi tega posluževati tudi drugih metod, na primer preseljevanja učencev v centralne šole, to pa pomeni zanje seveda dodatno obremenitev. Poglavitje zase pa so seveda tudi učni kadri.

ADOLF ANKON

STANJEL

Prijetno srečanje

Letos je bilo srečanje rezervnih starešin v Stanjelu na Krasu. V počasitev dneva ZRVSJ so pripravili tekmovanje v streljanju z vojaško in zračno puško, hojo po azi muti in tekmovanje v rokometu. Tekmovalo je 64 ekip, zbor pa se je udeležilo okoli 1500 občanov. Nastopili so: godba na pihala iz Prvačine pa godba JLA iz Postojne ter pevske zbor iz Sežane. Navzoče je pozdravil predsednik OK SZDL Sežana, tovariš Jože Korošec. Na svečanosti je bil tudi narodni heroj Albert Gruden-Blisk, drugi gostje iz občin in predstavniki JLA.

Pri tekmovanju z vojaško puško so dosegli prvo mesto SD »Kras« Divača, drugo mesto SD »Vremščica« Vreme in tretje OO ZRVS Divača. V hoji po azimutu je zmagal taborniški odred »Srečko Kosovel« iz Sežane, v rokometu pa osnovna šola iz Hrpolj.

Ob tej priložnosti so podelili tudi 15 priznanj ZRVS, Marica Furlan pa je za svoj spis o Titu prejela knjižno nagrado. Po proslavi so bili predvajani štirje filmi, med drugim Krajevna skupnost na začasno zasedenem zemljišču. V prvih dneh vojne. Dresiranje psa in V Zasedi.

JOŽE KASTELIC

Metod Jurčič

Ognjeni ples pri Jančah in Muljavi

V jeseni in pozimi 1941/42 so se začele ustanavljati na širšem področju grosupeljskega in stiškega področja in Dolenjske prve partizanske enote, vzporedno s hitrim razvojem in utrievanjem organizacij OF.

Naš načrt je bil, čim prej čez reko Besnico in nazaj v taborišče na Polici. Po prvotnem planu naj bi pot tekla: Kosivne ravni—Vnajnarje—razmetljivena črta—taborišče pri Polici. Čudno naključje z našimi vodilci pa nam jo je ponovno zagodlo. V pohodu iz Kosivne ravni je Šiškov bataljon, ki je še malo prej igral vlogo zaščitnice, prevzel vlogo predhodnice. Vodniki pa so v tisti res zelo temni noči, ponovno zgrešili pot. Namesto ene ure relativno lahke hoje do taborišča, smo se prebijali skozi težak teren, po ovinkih do Slapnice mimo Gašperja, pod samimi Lazami, čez Liparjev grič, proti Andrejevci. Za pot smo porabili celo noč, zjutraj pa smo bili še vedno precej oddaljeni od nameravanega prehoda čez dolino Besnice. Nemci so imeli seveda lepo priložnost, da dolino v tem času že popolnoma zapro, a mi nismo imeli izbire. Lačni in utrujeni smo se le s težavo premikali.

Vso pot smo nosili s seboj težko opremo in naše ranjence. V dopoldanskem času smo se v sončnem vremenu spuščali po strminah proti cesti v Besniški dolini pri Vnajnarjih. Pričakovali smo, da bo cesta zasedena, zato smo uporabili Šiškov bataljon kot izvidnico. V kolikor bi Nemci na cesti res bili, bi moral kiti levo in desno stran ceste, določene za prehod, z ostalimi silami pa se usmeriti proti meji in ščititi prehod ostalim.

Ko smo se približevali vijugasti cesti, sem bil na skrajnem levem krilu. Oddaljeni smo bili kakšnih 50 metrov od ceste, ko je po njej pripeljal v največji brezskrbnosti nemški motorist s spremljevalcem. Nekaj strelav in zgrmela sta v potok Četa, v kateri sem bil, je imela nalogo, takoj nadaljevati pot proti meji in ščititi prehod. Nemcema so pobrale orožje enote, ki so prišle za nami. Kolikor hitro smo sploh mogli, smo se vzpenjali v strmi nasprotni breg proti meji. Pričakovali smo hud sovražnikov ogenj, a smo v veliko presenečenje prispeli brez nevarnosti do meje. Res je sicer nemška obmejna straža od Zagorja oddala na nas nekoliko strelav, a se je kmalu umaknila, ko je spoznala našo moč. Pot čez mejo je bila tako prosta, onkraj meje pa varnost, počitek, hrana, a vse šele pozno ponoči.

V dolini je od časa do časa odmevalo kratkotrajno ostro streljanje. Lačen in utrujen sem prispel do samotne, borne, s slamo krite kočice. Izza vogala je prišla stara, zgrbnata ženica. V roki je nesla dvojce svežih jajč, ravno takrat pa je vzel, a lakota je bila prevelika. Prvič v življenju sem popil sveža jajca. Še danes sem hvaležen tisti kmečki ženi.

Kaj se je dogajalo v dolini, smo zvedeli šele naslednji dan v taborišču. Za tistim motoristom, ki smo ga zagnali, je pripeljal še avtomobil z gestapovci. Vse so borci pobili, razen oficirja, ki je pri begu ubil enega našega borca in so ga šele kasneje, v hiši, kamor se je zatekel, uspeli pobiti. Ubil ga je komandant bataljona. Zvedeli smo, da je bila to komisija, ki naj bi izselila prebivalstvo z obmejnega področja in jih odgnala v izgnanstvo.

Kmalu za avtomobilom je po cesti pripeljal še vprežni voz nemške obmejne straže. Vozili so hrano v bližnjo karavlo. Seveda smo takoj vse pobili. Borci so po dolgem času tako prišli na svoj račun. Vozili so take dobrote kot bel kruh in marmelado, prave poslastice. Na drugem koncu doline je tudi pripeljal motorist s prikolico in tremi policisti z mitraljezom. Hitro so jih borci likvidirali in zaplenili orožje. Na bok je malo zatem napadla nemška patrola, a se je po odločnem odporu naših hitro umaknila. Pot čez mejo je prosta, končana je bila janška bitka.

Pot je bila res prosta, a smo svobodno zadihali šele, ko smo prispeli do znanih domačih gozdov v pomladnem zelenju. Takrat smo šele prav začutili vso lakoto in utrujenost, ki sta nas pestila. Bili smo do kraja izčrpani, za nami so bili trije težki celonočni pohodi po težkem terenu, težke borbe, trije dnevi in tri noči brez hrane, ki je še kako potrebna mlademu organizmu. Pri nadaljevanju pohoda je bilo vedno več omaganih in nekaj jih je tudi zaostalo. Kolona se je pričela trgati. Lahko bi rekli, da nismo več hodili, ampak smo se le vlekli s poslednjimi naporji. Ko smo se privlekli do poznanih terenov v neposredni bližini taborišča, nekaj pred mrakom, smo kot pokošeni popadli, kamor se je pač kdo zatekel. Nobena sila nas ne bi več premaknila, tudi polni kotli hrane, razen borbe seveda.

Zjutraj smo se napotili v taborišče in pričakovali dobro ter izdatno hrano. Kako smo bili razočarani, ko smo dobili le nekoliko žlic redkega močnika. Tovariš Stane nam je pojasnil, da dobimo izdatnejšo hrano šele opoldne, ker ve iz izkušnje v Španiji, da izdatna hrana na prazen želodec zelo škoduje in lahko pride tudi do težkih obolenj. Nismo bili posebno zadovoljni s takšno razlago. Patrola štirih borcev, ki je odšla proti Stični, je v vsakem trdili, da že tri dni niso ničesar zaužili. Vse so pojedli, pa ni nihče zbolel.

VRNITEV NA DOLENJSKO — AKCIJA V VIŠNJI GORI

Iz taborišča na Polici, smo se ponovno vrnili v nam tako drage kraje, namreč na Kremenjek. Začele so se priprave za drugi pohod na Štajersko. V tistem času smo tudi zavarovali svobodno ozemlje, ki ga Italijani med našo odsotnostjo še niso zasedli. Tokrat se je zaradi boljšega zavarovanja II. grupa odredov razdelila po bataljonih, le-ti pa so vsak zase zasedli nova taborišča. Šiškov bataljon se je utaboril v Poljančevem smrečju, pol kilometra od vasi Muljava, od italijanske posadke v Ivančni gorici pa približno štiri kilometre.

(se nadaljuje)

BRANKO VRHOVEC

V pritličnem, skromnem stanovanju v Novi Gorici preživlja jesen svojega pestrega življenja Jože Primožič-Miklavž, znani medvojni primorski aktivist in povojni funkcionar.

Njegovo ime je na Primorskem vidno vtakano v mozaik, ki ga imenujemo narodnoosvobodilni boj, zlasti še v ožji domovini, na Cerkljanskem. Pa ne samo to. Poznan je tudi po aktivnem sodelovanju v delavskem gibanju pred drugo svetovno vojno, doma in onstran bivše italijansko-jugoslovanske meje. Zaradi tega in protifašističnega delovanja ga oblasti na obeh straneh preganjajo. Njegova dolga in plodna revolucionarna pot se razteza vse do današnjih dni.

V številni Primožičevi družini (od trinajstih rojenih otrok, je ostalo živih osem) se rodi v Planini pri Cerknem sin Jože. Še kot otrok je lahko prisluhnil treskanju granat na soški fronti in okusil njene posledice in revščino. S štirinajstim letom ga pomanjkanje požene v svet za hlapca in za delavca. Odpor do fašizma navda mladega fanta v taki meri, da se noče udeleževati predvojaške fašistične vzgoje. Zaradi groženj z aretacijo in pritiskov, se leta 1923 raje umakne v Jugoslavijo. V mojstranskem kamnolomu tovarne cementa in pri jeseniških gradbincih si kalil delavsko osveščenost in pokaže, kaj zmora delavska pest.

● Tudi obsodijo ga ...

V letu 1936 spozna na Jesenicah vrsto naprednih komunistov: Toneta Čufarja, Slavka Federleta, Vencija Perka, Albina Pibernika ... Udeležuje se tudi konspirativnih marksističnih predavanj. Stavkovni val železarjev na Javorniku in na Jesenicah v letu 1935, Jožeta že potegne v vrste delavskih borcev za boljše socialne in človeške pravice. Kmalu postane član iniciativnega odbora za ustanovitev sindikata gradbincev na Jesenicah in tako aktivno in organizirano sodeluje v delavskem gibanju. Med stavko gradbincev od 10. avgusta do 15. septembra 1936 je član stavkovnega odbora. Podjetje Slograd in Kranjska industrijska družba stavko, ki traja pet tednov, s pomočjo žandarjev in stavkalkov iz vasi, zadušita. Osemnajst sindikalnih aktivistov (med njimi so vsi člani stavkovnega odbora) izgubi delo. Z moralno-politične strani štrajk uspe in delavci dobe boljše plače. Voditelji štrajka so zabeleženi v črno knjigo. Ni se čuditi, da je Primožič obtožen od sodišča v Celju zaradi razširjanja letakov o brutalnosti orožnikov in policije nad stavkajočimi v Westernovi tovarni v Celju. Po dobri obrambi so vsi, s Francem Leskoškom na čelu, oproščeni, a zaveda se, da ga budno oko policije še nadalje spremlja.

Kot dober delavec dobi zaposlitev pri jeseniškem vodovodu in naprej sodeluje z naprednimi delavci — kovinarji. Na zborovanjih v letu 1936, v prid španskim borcev, nastopi tudi sam. V njem se stopnjuje želja, da bi izpričal internacionalno dolžnost, zato se odloči v skupini šestih prostovoljcev odpotovati v Španijo. Do Splita gre vse po sreči. Med Bračom in Hvarom bi se morali vkrčiti na francosko ladjo. Skrite v grmovju na otoku Braču obkoli policija in vseh 160 prostovoljcev aretirajo. Skupino Primorcev naj bi izgnali v Italijo, a se odločijo drugače. Po dvomesečnem zaporu v Splitu, jih odpeljejo v Maribor: od tam pa v Šentilj, od koder jih ponoči na črno poženo v Avstrijo. Iztečejo jih z oznako komunističnih elementov. Misel na Španijo je sedaj še bolj živa, a v Gradcu jih prehiti avstrijska policija. Odpelje jih preko Štajerske in Koroške do Trbiža, kjer jih preda Italijanom. Sledi zapor v Gorici, nato pa služenje vojaškega roka v Firencah. Med služenjem pri artileriji dobi poziv od civilnega sodišča v Gorici, da bi se zagovarjal zaradi ilegalnega pobega čez mejo. Vojaška komanda ga ne pusti na zagovor, zato ga obsodijo v odsotnosti pogojno za dobo petih let.

V njegovem regimentu odbirajo vojake za intervencijo v Španiji. Reši ga slabo zdravstveno stanje, ki so ga zapustili zapor in uspe po »uvidevnosti« zdravnik s prekomando v sanitetno enoto. Na te čase ima najbolj v spominu nabalno akcijo jeseniških komunistov, ki mu iz sklada Rdeče pomoči pošljejo 300 lir, edini denar za osebno potrošnjo. Vencija Perku se za to pomoč zahvali in ima z njim še nekaj časa pismene stike. Zanj je to sodelovanje hrabrilo, da ga imajo komunisti na Jesenicah še vedno za svojega.

Julija 1938, po odsluženju vojaškega roka, se vrne v rojstni kraj na Cerkljansko. Vzpostavi pismeno zvezo z Jakobom

Revolucionarjeva pot

Jože Primožič-Miklavž: »Želim, da bi bila meja resnično mostišče prijateljstva in sodelovanja!«

V pritličnem, skromnem stanovanju v Novi Gorici preživlja jesen svojega pestrega življenja Jože Primožič-Miklavž, znani medvojni primorski aktivist in povojni funkcionar.

Njegovo ime je na Primorskem vidno vtakano v mozaik, ki ga imenujemo narodnoosvobodilni boj, zlasti še v ožji domovini, na Cerkljanskem. Pa ne samo to. Poznan je tudi po aktivnem sodelovanju v delavskem gibanju pred drugo svetovno vojno, doma in onstran bivše italijansko-jugoslovanske meje. Zaradi tega in protifašističnega delovanja so ga oblasti na obeh straneh preganjale. Njegova dolga in plodna revolucionarna pot se razteza vse do današnji dni.

Platišo v Kranju. Od njega dobiva »Ljudsko pravico« in »Glas izseljencev« ter drugo literaturo. Seznanja ga s stanjem v Jugoslaviji. Vežo z njim ima vse do odhoda Platiše v ilegalo v letu 1940.

● Pogumen borec in razgledan politik

V zgodnji spomladi leta 1942 dobi Jože Primožič prve stike z organizacijo OF preko Jake Stucina-Cvetka, ki tedaj nastopa kot glavni aktivist. Postane takoj član okrajnega odbora OF za Cerkljansko, od decembra 1942 pa do avgusta 1943 še član okrajnega komiteja, odnosno okrožnega komiteja KPS za isto področje. Zanimivo je dejstvo, da je Jože Primožič-Miklavž sprejet v komunistično partijo šele v letu 1942, čeprav je njen sopotnik že od leta 1936. Razne aretacije, zapori in premiki so onemogočili normalni partijski razvoj za komunizem tako zagnanega človeka.

Njegova nadaljnja revolucionarna pot se strmo dviga navzgor. Postane član okrožnega komiteja KPS in OF za Baško okrožje, sekretar enakega ranga za Kanalsko okrožje, izvoljeni podpredsednik okrožnega NOO za severno primorsko okrožje, inštruktor Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Primorje.

Ni ga aktivista in partizana na področju srednjega dela Primorske, ki Miklavža ne bi poznal. Večletno poprejšnje revolucionarno delo je njegovi osebnosti vtisnilo pečat pogumnega borca in razgledanega politika in mu dalo vero, da naša borba mora uspeti. V svojem delovanju je vedno dosleden in pravičen.

Zanimiv je njegov odhod k partizanom. Bilo je v nedeljo, 29. novembra 1942. Z večjo skupino domačih fantov sedi dopoldne v gostilni v Cerknem. Ves čas se mu zdi sumljivo obnašanje orožnikov in vojakov, ki ga nenehno

opazujejo. Naglo odide domov, poobeduje in nato mimo Cerknega odide med aktiviste. Še tisto noč posadka s 300 vojakov obkoli domačo vas in odpelje 11 mož in fantov. Aretaciji se pridružita še dva iz Cerknega. Aretirajo vse tiste, ki so z Jožetom sedeli za isto mizo. Njegovo rojstno hišo štiri dni in noči stražijo z mitraljezom, če se bo vrnil, a zaman. Na karabinjerski postaji v Cerknem besnijo nad aretiranimi, maresalo pa rohni: »Guarda che bella banda, ma capobanda non ce, che e scapatto!« (Glej, kako lepa tolpa, komandanta pa ni, ker je ušel!) Aretirance povečini odpeljejo v zapore.

Maščujejo se tudi nad svojci. Zaprejo mu 74 let starega očeta, ga nečloveško mučijo, zlasti v Zdravščini (Sagradu), v podružnici goriških zaporov. Jetniki povedo, da je ves zmučen in sestradan umrl v težkih mukah, dobesedno razjeden od podgan. Oče — trpin omahne v teh zaporih kot prva žrtev. V partizanih mu pade še brat, za katerega grob še danes ne ve.

O delovanju Jožeta Primožiča-Miklavža je leta 1947 ravnateljica osnovne šole v Planini med drugim napisala sledeče:

Leta 1938 pa se je začelo že bolj načrtno organiziranje upora proti fašizmu. Iz Jugoslavije je prišel tovariš Jožef Primožič, sedaj predsednik okrajnega izvršnega NOO Idrija, ki je bil v tem zelo dobro poučen in je začel zbirati sodelavce. Njemu so sledili vaški fantje, med temi: Franc in Gabrijel Peternej, Ignacij Leban, Anton Jereb idr. (trije so pozneje padli kot partizanski funkcionarji — op. p.). Ljudi so seznanjali s tedanjim političnim stanjem in jim dajali prepovedano literaturo.

Že v začetku leta 1942 so imeli tajne sestanke v gozdu, nekajkrat pa v Čepelzu na številki 45 v kleti in v Planini na številki 8. Organizirali so zbiranje hrane

in obleke ter se pripravljali na vstop v NOV ...

Miklavž pa tedaj deluje na širšem cerkljanskem področju, kar pa šolska kronika očividno ne ve.

● V svobodi: vrsta odgovornih dolžnosti

Po vojni so mu zaupane odgovorne dolžnosti. Postane član okrožnega komiteja KPS in OF za Goriško, sekretar Poverjenišva enotnih sindikatov za cono B v Ajdovščini, sekretar okrajnega komiteja KPS in OF odbora v Idriji ter v Novi Gorici, sekretar okrajnih komitejev KPS v Ilirski Bistrici, v Postojni in v Tolminu, član Oblastnega komiteja KPS v Postojni ... Postane član CK KPS, udeleži se V. in VI. kongresa KPJ, postane član glavnega odbora OF in delegat II. kongresa ljudske fronte Jugoslavije ... Opravlja voljene funkcije predsednika okrajnega izvršnega odbora Idrija, Nova Gorica, Ilirska Bistrica, Postojna, Tolmin. Prevzame mesto pomočnika ministra zvezne vlade za novoosvojenega kraja, izvoljen je za republiškega in zveznega poslanca.

Iz zdravstvenih razlogov se v letu 1955 upokoji, vendar z družbeno političnim delom ne prestane. Za svojo aktivnost med NOB in po vojni prejme več visokih odlikovanj in priznanj, med drugimi tudi Plaketo zveznega odbora Zveze združenj borcev NOV v letu 1976. Je častni občan v Idriji in v Novi Gorici ter rezervni major JLA.

● Življenje, bogato s spomini

Z ženo Milico, rojeno Treven (znano primorsko aktivistko), sta se »ujela« kot revolucionarja in kot zakonska partnerja. Vseskozi delata z roko v roki. V njuni dnevni sobi se kopičijo skladovnice partizanskega čtiva in dokumentov. Že nekaj mesecev intenzivno zbirata, dopolnjujeta in pripravljata gradivo za knjigo: »Vodnik po partizanskih poteh«, ki jo namenja natisniti Založba Borec. Skupaj z zavodom za šolstvo in z muzejem revolucije pripravljata pismene zapise in sta hkrati recenzenta za vseh deset primorskih občin. To je obširno in odgovorno delo, kajti knjiga bo koristila kot vodič šolskim ekskurzijam, dajala pa bo še dobro podlago pri pouku zgodovine NOB in temeljev socialistične morale.

Jože Primožič-Miklavž ima sijajen spomin za datume iz NOB. Malokdaj kaj pogrši. V njegovi glavi je prava zakladnica doživljajev in asociacij na prehojeno revolucionarno pot. Mnogim zapisovalcem novejših zgodovine rad posreduje in osvetljuje dogodke s področja delavskega gibanja in iz revolucionarne preteklosti. Tudi za novo šolo v Cerknem je zbral precej gradiva, ki naj bi ga vnašala v učni program. Na magnetofonski trak so posneli več njegovih pričevanj o dogodkih med NOB na Cerkljanskem. Pa ne samo to. Ves čas gradnje šole je sodeloval kot član pokroviteljskega odbora, z ženo Milico pa sta darovala zarjo več kot tri stane milijone dinarjev. Ker je zaradi bolezni pretežno priklenjen na dom, mu pri pisanju podatkov zelo uspešno pomaga žena Milica. Sam pravi, da bi brez nje ne mogel razporejati, kopirati in pisati tako velikega gradiva o narodnoosvobodilnem boju na Primorskem. Zavedata se odgovornosti, da sta zbranemu gradivu sama prva recenzenta.

Zelo bolan, po dveh hudih operacijah, se Jože Primožič-Miklavž z ženo Milico trudi, da bi ohranil naš boj v kar najbolj izvorni obliki. Družina je daleč spoštovana še zlasti po humanitarnih delih. Že mnogo denarja sta namenila za dobrobit javnega značaja. Nesebično imata vedno pred očmi splošno družbene potrebe.

Jože Primožič-Miklavž sicer živi na meji, vendar na oni strani ni bil vse od leta 1945. Tedaj je lahko hodil tja s partizansko prepustnico, prišel je v Gorico in v Čedad. Po odhodu JLA pa ne več. Tudi po videmskem sporazumu mu niso vidirali prepustnice, verjetno zato, ker je bil dvakratni italijanski dezertar. Po osimskih sporazumih pa jo bo dobil tudi Miklavž, vsaj tako je sporočila italijanska kvestura! Ako mu bodo dovoljevale moči, bo lahko poslej obiskoval na oni strani svoje nekdanje borce in prijatelje: Borisa Raceta, Dušana Furlana, Marico Škabar ... Veseli ga dejstvo, da so v Italiji krenile na pohod napredne sile, po stopinjah Garibaldincev in drugih antifašistov. Želi, da bi bila meja resnično mostišče prijateljstva in sodelovanja.

»Želim, da bi bila meja resnično mostišče prijateljstva in sodelovanja!« reče Jože Primožič-Miklavž ob slovesu.

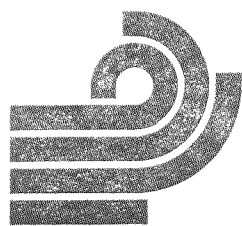
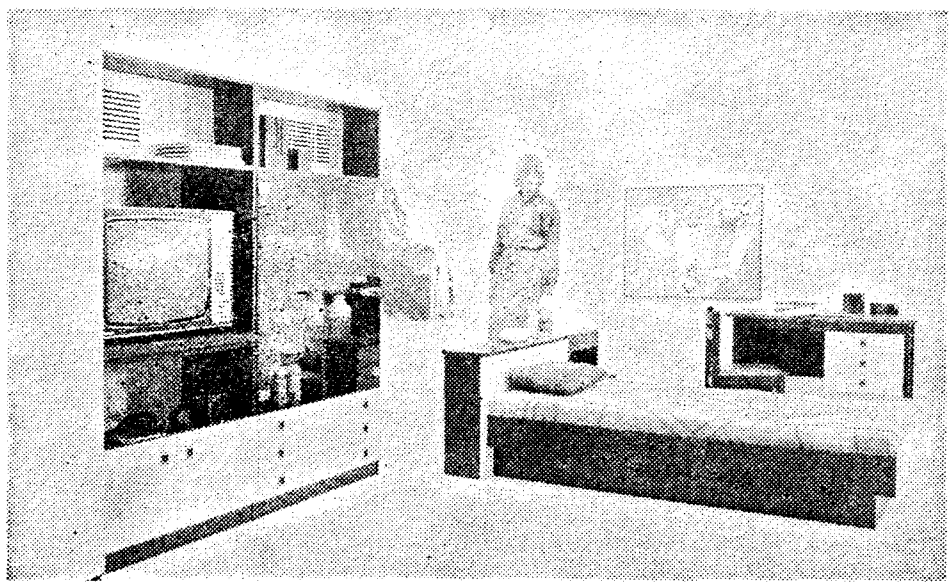
● TONE KEBE

»V dvoriščnem krilu te hiše je med NOB od februarja do avgusta 1942 delovala ilegalna tiskarna Komunistične partije Slovenije TUNEL.«

To je napis s spominske plošče na hiši na Emonski 2, ki so jo odkrili prejšnji teden v spomin na ilegalno tiskarno »Tunel« (takšno ime je dobila zaradi zelo majhnih prostorov), ki je bila v stanovanju Jakoba Kranjca.

Foto: MILAN VOGEL

brest
cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31167

dekliška
soba
katarina

program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom

za devne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru, kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000.-
10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust
dostava na dom brezplačna

Kovinsko podjetje
Ljubljana, Kamniška 41
tel. 310-866

izdeluje po lastnih in tujih projektih:

- jeklene nosilne konstrukcije v visoki gradnji
- žerjave in žerjavne proge
- jeklene cestne mostove
- vrata, okna in predelne stene v posebni secco izvedbi
- balkonske in stopniščne ograje
- regale za skladišča
- ventilacije in žaluzije ter ostale ključavničarske izdelke

Za cenjena naročila se priporočamo!

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Vošniakova 8 — Ljubljana

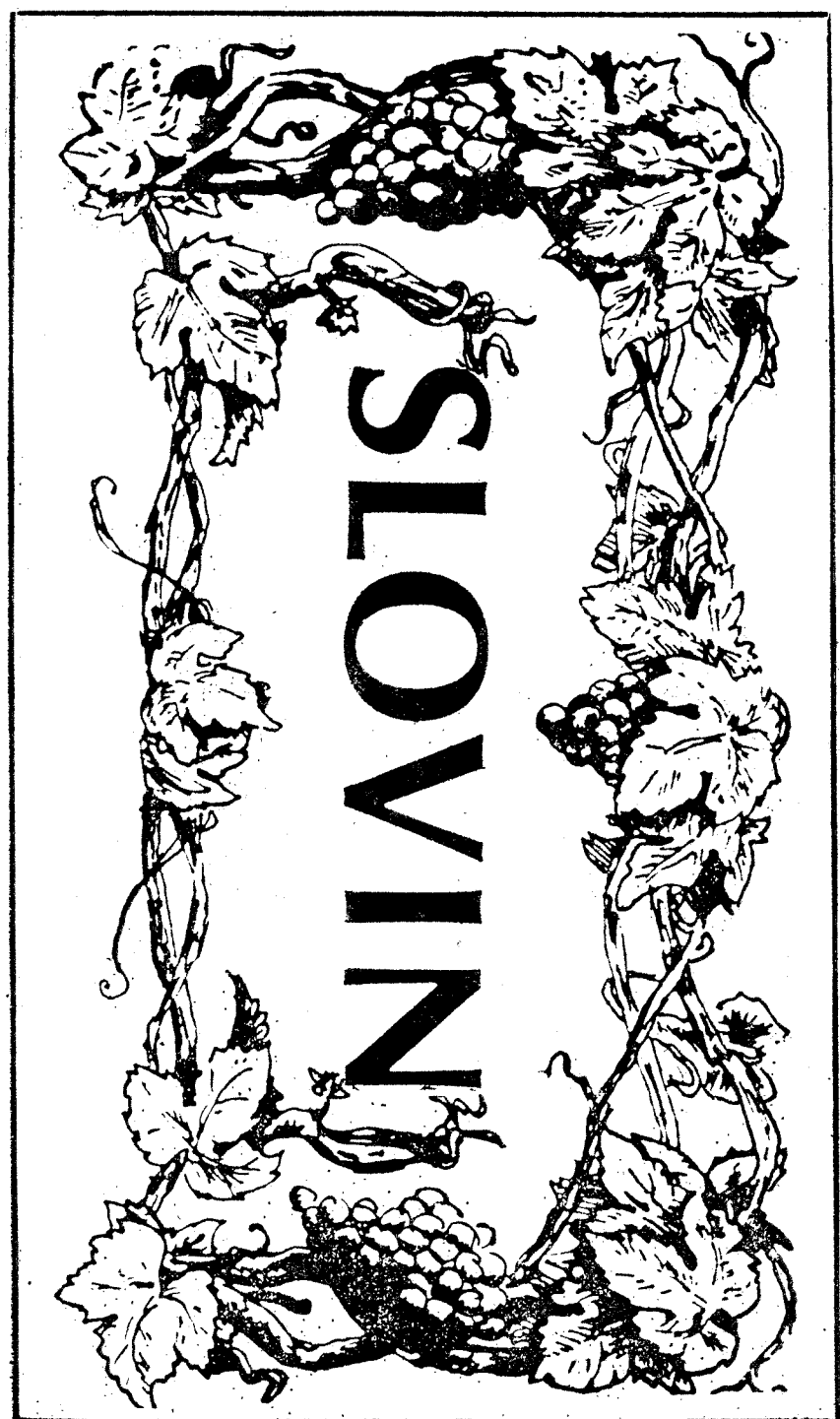
TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE
61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2
Telefoni: direktor 61-804, centrala 61-025, Industrijska prodajalna 61-965
in 61-805,
Obrati BRDO 61-802, INDOP 58-546
Tekoči račun: 50100-601-10077

VAM NUDIJO

Vse vrste opečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in strope, ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schidel dimnike, betonske strešnike.
Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.
Informacije 61-965

KRIŽANKA

				SESTAVIL: KOPRIVSEK	BLISK	PREBAV- LIJANJE	ŠOPI, PESTI	OBČNA IMENA	FR.FILMSKI KOMIK
				MORSKA RIBA					
				TROP, SKUPINA					
				LOPAR					
RISAL: JAK	DELI KOG	SISTEM PROIZVOD. ODNOSOV	SAMOVEZ- NICA FRANC. M. IME	MESTO V ITALIJI					
				ORODJE ZARJIC					ANGLEŠKA MERA
INDIJANSKA TROFEJA						YIT POMPONIJ			
1000 KG					TV-15	VODEN IZSTRELEK	ŠUBIC ORANJE		
SKANDINAV. M.IME					GR. ČRKA KARLOVAC			100 M ²	
SLOVENSKI IGRALEC								PAVONE	ZUPANČIČ DEL NOGE
VETRNI JOPIC							CLARK ST. RIMSKI HIŠNI DUH		
VOJVODINEC						IZBRANA DRUŽBA SIMON GREGORČIČ			
BOGINJA MESREČE					DEL ELEKT. MOTORJA				
TV 15			TV-15	POROK					

KRAS-metal

66210 SEŽANA — IZDELOVANJE KOVINSKE OPREME, STROJEV IN NAPRAV

MLINI KLADIVARJI

- uporabni za manjša in večja kmetijska gospodarstva
- Z NIMI MELEMO:
- vse vrste žita
- koruzno zmo, koruzo v slozih
- z dodatnimi koriti melejo tudi seno, deteljo in koruzna stebila

Izdelujemo tudi mline: Mlin z mešalico

O služi za pripravo močnih krmil,
Mlin MM, Z2, C2 in B
Zgoraj navedeni mlini se razlikujejo po zmogljivosti mletja.
Na zalogi imamo tudi SILOREZNIK
EOLLO 33 in PUHALNIK P-38.

Zahlevajte prospekte in katalog kmetijske opreme, katere izdeluje

KRASMETAL SEŽANA
tel.: 067/73-741

Gradbeno podjetje »TEHNIKA«

LJUBLJANSKE OPEKARNE

Vošnjakova 8 — Ljubljana

TOZD LJUBLJANSKE OPEKARNE

61000 Ljubljana, Cesta na Vrhovce 2
Telefoni: direktor 61-804, centrala 61-025, Industrijska prodajalna 61-965 in 61-805
Obrati BRDO 61-802, INDOP 58-546
Tekoči račun: 50100-601-10077

VAM NUDIJO

Vse vrste opečnih izdelkov za nosilce, predelne stene in strope, ter ostali gradbeni material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schidel dimnike, betonske strešnike.
Iz nove tovarne Keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in neglazirane keramične ploščice.
Informacije 61-965

SGP »SLOVENIJA CESTE«
SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE
LJUBLJANA, TITOVA CESTA 38

NAŠIH 30 LET

KRAMP, LOPATA, SAMOKOLNICA...

Kramp, lopata, macola, lesena samokolnica in kakšen parni valjar, to so bile delovne priprave, s katerimi so delavci Slovenija cest začeli svojo delovno pot pred 30. leti. Od vojne vihre porušena domovina je klicala k obnovi. Vzpostaviti je bilo treba prometne vezi med kraji, povezati oživljajoče gospodarstvo s primernimi cestnimi zvezami. Kot se za administrativni socializem spodobi, je bilo 28. januarja 1947 z odločbo republiške vlade LR Slovenije ustanovljeno »Gradbeno podjetje za ceste LRS«. To začetno povejno obdobje označuje splošno pomanjkanje: ni surovin, gradbenega materiala, gradbenih strokovnjakov, ki so se po volji centraliziranega planskega gospodarstva premeščali iz kraja v kraj po vsej Jugoslaviji, da ne govorimo o vplivih oziroma ekonomskih posledicah odločitev iz leta 1948, ko se je Jugoslavija opredelila, da bo poslej vodila svojo neodvisno in samostojno politiko.

Do leta 1950 smo dejansko živitarili, saj ni bilo sredstev niti zmogljivosti za večje podvige. Gradili smo manjše cestne odseke, predvsem gozdne in industrijske. Za tedanje razmere dolg odsek modernizacije ceste je bil na štajerski magistrali med Sempetrom in Celjem. Gotovo je v tako težkih okoliščinah odločilno vlogo igrala zagnanost, optimizem in neomajna volja delavskih množic za izgradnjo boljšega jutri.

OD PRVEGA DELAVSKEGA SVETA DO DELEGATSKE BAZE

Administrativno upravljanje podjetij je bilo od tuje od delavcev, bilo pa je nujna stopnica k višji kvaliteti — delavskemu samoupravljanju. Leta 1950

je zgodovinsko tudi za naše podjetje, saj so delavci in uslužbenci 21. oktobra tega leta izvolili svoj prvi delavski svet.

Navdušeni zapisničar je poročal s prvega zasedanja delavskega sveta:

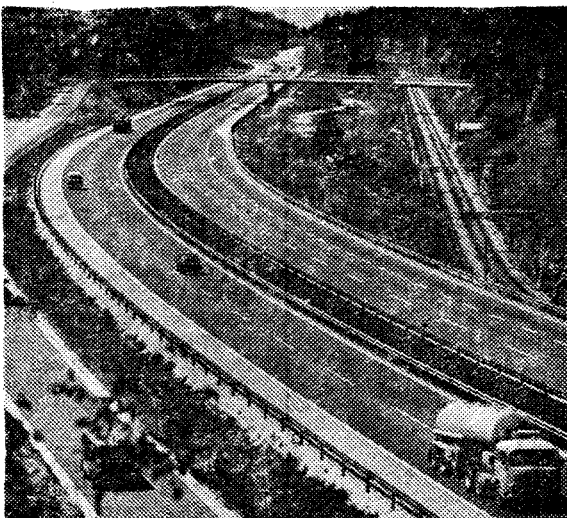
IZ POPRAVLJALNICE — TOVARNA

Gradbena mehanizacija, ki se je zbrala z raznih vetrov, je potrebovala vedno več popravil, bila je dotrajana in popravila so si sledila drugo za drugim. Iz majhne mehanične delavnice v Kamniku, ki je leta 1952 opravljala nujna popravila delovnih priprav, so se kasneje razvili v Mostah Mehanični obrati kot velik remontni obrat, ki pa se je vzporedno še usmeril na proizvodnjo opreme za kamnolome oziroma separacije.

Prvi proizvodi novogradnje v Mehaničnih obratih so bili mali kladivni mlini tipa PC. V teh prvih letih samostojne proizvodnje opreme za kamnolome in separacije so izdelovali manjša postrojenja: k mlinom so dodali vibracijska sita VS in transporterje s trakom. Ostale ključne stroje so dobavili drugi proizvajalci.

Prizadevanja marljivih delavcev Mehaničnih obratov pa so šla v smeri izpopolnitve ponudbe svoje opreme. Tako so prvim strojem sledili: členkasti dozator, nato mehanični dozator male zmogljivosti, znani kladivni mlin BL 5 in tudi že prve ciklonske odpraševalne naprave.

Seveda se razvoj Mehaničnih obratov ob teh začetnih uspehih ni ustavil. Posledica in zasluga razvojno-raziskovalnega dela, vse večjega poudarka na usposabljanju kadrov in

Avtocesta VRHNIKA—POSTOJNA, pododsek Unec

znanstvenem pristopu do razvojnih nalog je vrsta proizvodov, ki so po svojih lastnostih segli pri nas v sam vrh drobilne tehnike kamenin. Naštetimo samo nekatere: vibracijsko sito PVS, dozirne mize DM, elektromagnetski dozatorji EMD, hitroudarjalni čeljustni drobilnik ČG, linearno vibracijsko sito LVS, enoročni čeljustni drobilnik ČD, udarni drobilnik UD itd. Mehanični obrati so v celoti opremili vrsto kamnolomov in separacij doma in tudi na tujem.

Posebno pozornost namenjajo v Mehaničnih obratih borbi za čisto okolje. Proti onesnaževanju zraka so razvili ciklonske naprave za odpraševanje, odpraševalne naprave s suhimi tkaninskimi filtri, odpraševalne naprave za asfaltne baze, ki že vse opravljajo v mnogih krajih svoje pomembno poslanstvo.

MODERNI GRADBENI STROJI

Sodelovanje pri gradnji avtoceste Bratstva in enotnosti med Ljubljano in Zagrebom leta 1956 predstavlja za podjetje prelomnico, kar zadeva opremljenost z modernimi gradbenimi stroji. Sodobni mehanizacij: buldožerjem, nakladačem, demperjem, finižerjem in drugim strojem so se v podjetju odprla vrata, postala je stalen imperativ v razvoju Slovenija cest. Izgradnja vse bolj zahtevnih cest se ni mogla več uresničiti brez udeležbe visoko strojnih gradbenih strojev. Prehod na takozvani industrijski način gradnje je tudi povezan z velikim razvojem asfaltnih mas in vse bolj razširjeno njihovo uporabo, čemur so Slovenija ceste po kakovostni plati dale poseben pečat.

Leta 1961 se je podjetje priključilo Opekarna Mengeš.

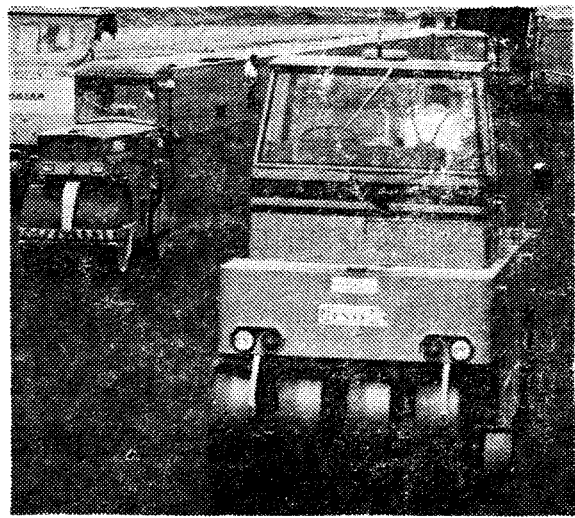
LETALIŠČA

Leta 1963 je gradbeništvo zopet zašlo v neke vrste krizo, saj je zmanjkalo investicijskih del. Šele v začetku poletja se je odprlo: graditi smo začeli ljubljansko prometno vozlišče ter odsek mednarodne ceste Naklo—Ljubelj. Najpomembnejši pa je v letu 1963 začetek gradnje letališča Ljubljana na Brniku. Izgradnje moderne letališča smo se lotili brez posebnih izkušenj za tovrstne gradnje, vendar smo izpit uspešno položili. Ta uspeh nas je popeljal na izgradnjo novih letališč. Čez dve leti smo že gradili letališče v Splitu, potem v Zadru, Pulju.

PRVA AVTOCESTA V SLOVENIJI

Pomladi leta 1970 se je začela gradnja prve resnične, moderne avtoceste, štiripasovnice z vmesnim zelenim pasom, z ograjo, s telefoni za klic v sili ipd. Avtocesto od Vrhnike do Postojne je praktično gradila skoraj vsa jugoslovanska nizkogradniška operativna. Odsek, ki je odpadel na grupacijo GAST, kjer so sodelovali Gradis, Primorje Ajdovščina, Slovenija ceste in Tehnogradnje Maribor je bil dolg 10.820 m — od Unca do Postojne. Mi smo delali na odseku, dolgem 7480 m. Izkopna dela v skali in bližina železniške proge Ljubljana—Trst z gostim prometom, to dvojje je povzročalo našim graditeljem nemalo skrbi.

V tem letu je vredno zaznamovati še eno značilno gradnjo naših nizkogradnikov: asfaltiranje 8 km dolgega vodnega kanala v Buškem blatu za hidrocentralo Orlovac. Omeniti moramo še, da so visoko-

Letališče MAFIBOR — asfaltiranje vzletne steze

gradnik nadaljevali z gradnjo ločnih hal — npr. tovarna Stol, Javna skladišča.

Leta 1971 so naši stroji še vedno rohnili po vročem afriškem pesku. Gradili smo 23 km dolgo cesto od Tripolija do letališča.

Doma smo spreminjali lice našega obmorskega turističnega centra Portoroža: zgradili smo štiripasovnico skozi Portorož.

NOVA VELIKA GRADNJA

Čeprav smo delo na avtocesti Vrhnika—Postojna zaključili leta 1973, smo 1972. že začeli zdoslej našo največjo cestno gradnjo doma: to je štajerska avtocesta Hoče—Levec, kjer smo prevzeli izgradnjo 34,5 km moderne avtoceste in vrste objektov. Celotna gradnja je bila specifično zasnovana tako, da je zaradi omejenih finančnih sredstev investitorja bilo potrebno izgraditi dvopasovnico s tem, da so zemeljska dela in objekti bili zgrajeni za štiripasovnico, ki bo dobila svojo dokončno podobo kdaj kasneje.

Prvič pri nas smo se na štajerski avtocesti spopadli z močvirjem s pomočjo takozvane kemične stabilizacije, kjer smo raz-

prostirali apno s posebnimi stroji.

KAJ BI ŠE LAHKO DEJALI

Sprehodili smo se po poti dolgi 30 let. Žal nam prostor ne omogoča, da bi omenili vse, kar smo v 30 letih zgradili, kje vse se je naš delavec spopadel z naravo, z vremenskimi pogoji, z gradbenimi materiali.

Ne moremo navesti vseh poslovnih funkcij, od ekonomskih, tehničnih, splošne, avtomatske obdelave in drugih do samostojne razvojno-raziskovalne funkcije, ki so vse asistirale proizvodnji.

Ne moremo navesti vseh izdelkov, ki so ostali kot čvrsta sled delavčevih rok širom po ožji in širši domovini, pa na tujem, bodisi v Nemčiji, Avstriji, Luxemburgu ali v arabskem svetu. Ceste, mostovi, letališča, zgradbe, tovarniške dvorane, športni objekti, oprema mnogih kamnolomov govorijo sami zase. Seveda mnogih, ki so v najtežjih časih vztrajali v skrbi za rast podjetja, ni več med nami. Dolžni smo jim zahvalo ob teh naših 30 letih! Saj je v ponos, ki nas navdaja, ko ugotavljamo, kako čvrsti smo zrasli, vklesani tudi del njih samih.

● Ob dnevu mladosti — slovesnosti pod Karavankami

Na dan mladosti, 25. maja, bo v počastitev 85. rojstnega dne tovariša Tita zbor nekdanjih borcev Kokrškega odreda, partizanskih enot z levega brega Save, Šolarjev, mladine in drugih občanov iz Zirovnice, Lesc, Radovljice, Begunj in okoliških krajev.

Pododbor štaba Kokrškega odreda je za to priložnost organiziral dve zborovanji.

Prvo bo v Dragi pri Begunjah, ob 8. uri zjutraj pri žagi, od koder bodo udeleženci odšli do Vrat, kjer bo ob 10. uri slovesno odkritje spominske plošče na nekdanji partizanski bolnici B 777. Slavnostni govor bo imel prvi zdravnik te bolnice dr. Rado Debevc, v kulturnem programu pa bodo nastopili učenci osnovnih šol. Ob 12. uri bodo odkrili spominsko ploščo na Ledeni trati, kjer je bil sedež štaba Kokrškega odreda. O tistih usodnih časih bo spregovoril takratni komandant odreda Stane Prezelj.

Drugo hkratno srečanje bo ob 7. uri zjutraj v vasi Rodne, od koder bodo udeleženci odšli na odkritje spominskega obeležja Titova vas pod Stolum, ki bo ob 10. uri. Uro pozneje bodo odkrili spominski plošči na Smokuški in Poljški planini ter na lovski koči na Srednjem vrhu pod Stolum.

Sklepna prireditev in skupno praznovanje dneva mladosti bo po opravljenih slovesnostih ob 14. uri v dolini Završnice pri Zirovnici.

Vseh pet spominskih plošč so izdelali delavci jeseniške železarne, akcijo pa je denar-

● Vabilo članom aktiva ZB pri Prometni sekciji Postojna

Vabimo člane aktiva ZB NOV pri Prometni sekciji Postojna na drugo konferenco aktiva, ki bo dne 26. maja 1977 ob 9.30 v sejni dvorani Prometne sekcije Postojna — Kraigherjeva 11, Postojna!

no podprl delovni kolektiv tovarne športnega orodja Elan Begunje, ki je tudi tokrat pokazal veliko razumevanje za ohranjanje tradicij NOB na tem delu Gorenjske.

Prireditelji so prepričani, da bodo slovesnosti in srečanja v prelepem karavanskem gorskem svetu privabila tudi številne občane in izletnike iz drugih krajev Corenjske, in Slovenije, ki bodo želeli preživeti dan mladosti v naravi.

Prav gotovo pa bodo izkoristili priložnost tudi za obisk muzeja talcev v Begunjah!

Rešitev križanke 145

Vodoravno: strateg, toaleta, RS, tram, Peko, Anam, talar, kolonada, rtina, OL, Belon, žica, IT, celina, ina, kamera, ČA, APA, Ann, ura, Anton, obutev, atest, za vas, Art.

Keramično vazo — unikat prejmeta:

1. Marc Hilda, Kvedrova 7, 61000 Ljubljana in
2. Merlo Milena, Ljubljanska c. 6, p. 66230 Postojna.

Nagrajenki prejmeta nagrado po pošti.

Obema nagrajenkama naše čestitke. UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Rešitev križanke 146

Vodoravno: Opatija, rozetar, JT, rama, lesna, AN, SK, industrija, VU, LS, anali, oklep, Split, MA, ac, mesto, opereta, KA, or, LL, Romani, Ava, Poe, elegija, log, pogreb, la, anagram, valjarna, Abo, Iva, poet, dekorativna, svetilka, oljar, rt, Po, oslica, ona, Esso, omet, Pitesti, VI, Akon, NT, Alan, sedežna, garnitura, ro, Loren, LM, Anapa.

Pri izrednem številu poslanih rešitev sta to pot imela srečo in prejmeta — unikat keramično vazo iz poslovalnice Založbe Borec v Ljubljani, na Titovi c. 17:

1. Pavla MERTELJ, p. 64280 KRANJSKA GORA
- in

2. Anton GAŠPIR, p. 68310 SENTJERNEJ na Dol. 29

Nagrade bodo prispele po pošti. Naše iskrene čestitke obema. UREDNIŠTVO IN UPRAVA

● Pohod v škofjeloške hribe

Osnovne organizacije ZRVS pripravljajo v sodelovanju z organizacijami ZB NOV območja krajevne skupnosti Škofja Loka pohod v škofjeloške hribe, po poteh pomnikov revolucije. Pohod bo 21. maja in bo organiziran v počastitev praznovanja jubilejev tovariša Tita in partije.

Pohod bo potekal v več smereh in se ga bodo udeležili člani ZRVS, ZB NOV, taborniki, člani ZSMS, učenci osnovnih šol in drugi občani. Na pohodu bodo udeleženci obiskali spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja, partizanske družine in posamezne borce narodnoosvobodilne vojske.

Po končanem pohodu se bodo vse skupine zbrale na zborovanju in kulturni prireditvi ob lovski koči na Ožboltu nad Zmncem.

Začetek pohoda in zborna mesto udeležencev bo 21. maja ob 7. uri pri gradu Puštal v Škofji Loki, v primeru slabega vremena pa bo pohod preložen na naslednjo soboto, 28. maja.

Zelja organizatorjev je, da bi bil pohod čim bolj množičen!

● Debeče 77

V jubilejnem letu ob 85-letnici Titovega rojstva, 40. obletnici Titovega prihoda na vodstvo KP Jugoslavije in 40. obletnici ustanovnega kongresa KP Slovenije, vas vabijo občinski odbori ZB Grosuplje, Litija, Ljubljana Moste-Polje in odbor kurirjev NOV Slovenije na proslavo od odkritju spominskega obeležja, ki bo dne 21. maja 1977 ob 10. uri na Debečah pri Pristavi nad Stično.

Po slavnostnem govoru in kulturnem programu, kjer bodo sodelovali pevci in recitatorji, taborniki, pionirji in šolska mladina, godba na pihala, mladinske pohodne enote in enote teritorialne obrambe, bo tovariško srečanje borcev in aktivistov.

● Vabilo

Vabimo vas na slovesnosti, ki bodo 21. in 22. maja letos ob 40-letnici shoda ljudske fronte na Taboru nad Ihanom. V spomin na ta shod bo odkrito spominsko obeležje na Taboru. Slavnostna proslava bo pri Jamarskem domu na Gorjuši pri Dobu. Slovesnosti na Taboru bodo v soboto, ob 18. uri, na Gorjuši pa v nedeljo ob 10. uri.

Pripravljalni odbor

● Odbor I. bataljona VDV vabi!

vse borce I. bataljona VDV, da se dne 22. maja 1977 ob 9.30 udeležijo svečanega zbora bataljona v vasi Podturen pri Dolenjskih Toplicah.

Na zboru bo bataljonu podeljena domicilna listina.

Ta objava velja kot vabilo, kajti odbor je poslal vabila samo tistim borcem, za katere so na razpolago točni naslovi; vsi drugi bodo prejeli vabila na zbornem mestu.

Zaželeno je, da si borci pripno odlikovanje.

Po zboru in proslavi bo tovariško srečanje.

● Pohod »Po poteh Dolomitskega odreda«

Letošnje velike jubileje bomo na območju Krajinskega parka Polhograjski Dolomiti posebno svečano proslavili. Ze tradicionalnega pohoda Po poteh Dolomitskega odreda, ki ga organizira Turistično društvo Katarina in Osnovna šola »Janeza Kalana«, se bodo udeležile številne ekipe pionirjev osnovnih šol iz Dolomitov in njenega obrobja. Sodelovala bo tudi pohodna mladinska enota Milana Mravljeta iz občine Šiška. Ekipe bodo obšle pomembne pomnike iz NOB, kot so sedež CK KPS v Zirovnikovem grabnu, IOOF na Osredku, obeležje na Lenartovi domačiji na Belem, kjer je junaško padla narodna herojka Lizika Jančar-Majda, in seveda prizorišče poslednje bitke 1. bataljona Dolomitskega odreda, ki je bil dne 19. marca 1943 v Belški grapi obkrojen in v neenakem boju s štiridesetkrat močnejšim sovražnikom izkrcaval. V spomin na to veliko bitko bomo odkrili spominsko ploščo. Škoda, da osnovna šola Horjul ni prijavila nobene ekipe, čeprav bi bilo prav, da bi mladina spoznala, kje je padel 1. bataljon, katerega ime šola nosi.

Na tem pohodu bodo mladi pokazali znanje in streljanju z zračno puško in v metanju bombe. Ob zaključku bodo mladi na prizorišču bitke 1. bataljona izvedli kulturni program in odkrili spominsko ploščo.

Začetek pohoda: na dan mladosti, 25. maja 1977, ob 8. uri, pred šolo »Janeza Kalana« na Katarini.

● Tovariško srečanje v Bovcu

Borce Briško-Beneškega odreda in Kobariškega vojnega področja ter aktiviste OF za Zapadno Primorsko vabimo na tovariško srečanje, ki bo v soboto, 28. maja ob 11. uri, v Bovcu. Vabljeni tudi drugi borci in aktivisti (z družinami), ki so se borili in delovali na tem področju.

Prosimo, da se borci in aktivisti čim prej javijo svojim sekcijam zaradi organiziranja skupnega prevoza!

Domicilni odbor
Briško-Beneškega odreda

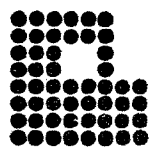
● Borcem 2. grupe odredov

V dneh od 21. do 25. maja je minilo 35 let od borbe na Jančah, ko so borci II. grupe odredov pod vodstvom legendarnega Staneta v erem popoldnevu odbili sedem jurišev nadmočne podivjane nemške soldateske.

V spomin na to junaško borbo in veličastno zmago bo na Jančah

dne 28. maja 1977 ob 11. uri proslava 35-letnice janske borbe s tovariškim srečanjem borcev in mladine. Ob tej priložnosti bo odkrit nov spomenik — pomnik borbe pri partizanskem domu na Jančah.

Vabimo preživele pripadnike II. grupe odredov, borce in mladino, da se slavnosti polnoštevilno udeležijo.

DELO

CASOPISNO
IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastičnica.

Izda osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI, revija AVTO, revija STOP, revija JANA, ZABAVNIK.

partizanski humor

»Permesso«

Med okupacijo je obstajal v Črni gor tako imenovani »blok«. Čez blok ni bilo mogoče priti ne v mesto ne v so sednjo vas.

Starka je hotela obiskati sina v mestu in mu nesti nekaj žita, da bi mu pomagala. Ko je prišla na blok, jo je italijanski stražar vprašal v svojem jeziku:

— Avete il permesso? (Imate dovoljenje?)

Starka, misleč, da jo sprašuje, če nese meso, pa mu odgovori:

— Ne meso, marveč žito.

Breme

Neki pionir iz Breznice je pri Djakovu od nekdaj prinesel novo nemško čelado Milanu Skopunu, borcu osemnajste slavonske brigade. Partizan ni vzel čelade, pa je bilo pionirju hudo.

— Tovariš partizan, vi vse jemljete Nemcem: orožje in obleko, čelade pa nočete? vpraša.

— Nočemo, da bi na svoji glavi nosili tuje breme, odgovori partizan.

Podkupnina

Septembra 1941. leta so Nemci in nedičevci pri Bobovu z večkratno premočjo obkolili Drugo oraško, Resavsko in Moravsko partizansko četo. Komisar slednje je bil narodni heroj Sima Simić, čigar junaško ravnanje v tem boju je bilo odločilno pri prebijanju obroča.

Po tem boju so ga vsi občudovali in ob neki priložnosti ga je neki borec, čudeč se, vprašal:

— Le kako si mogel tako loviti sovražnikove bombe v zraku in jih metati nazaj?

— Veš kako: sovražnik mi je pošiljal podkupnino, jaz pa sem jo vračal nazaj!

Čiletove opanke

Čile Kovačević je 1942. leta naletel na nekega oboroženega četnika in spoznal v njem enega izmed tistih, ki so se hvalili, da ga bodo ujeli živega ali mrtvega. Četnik je imel na nogah nove opanke.

— Sezuj si opanke! zavpije Čile.

— Četnik ga je ubogal brez besed. Čile je obul njegove opanke in mu pomohil svoje raztrgane.

— Na to! Če se ti že ni posrečilo ujeti Čileta, se pa lahko hvališ, da si ujel njegove opanke!

Obljuba in izpolnitev

Marca 1942. leta je napadel Djuro Štrbac s svojo četo ustaše pred Banja Luko. Spotoma je srečal skupino raztrganih in bosih fantov, ki so se odpravili iz svojih zažganih vasi še sami ne vedoč, kam, in jih je povabil v odred. Ker je med govorom ugotovil, da so vsi nepismeni, je Djuro takole sklenil:

— Mi vas bomo potegnili iz teme in blata.

Naslednjega dne so se fantje v boju izkazali za zelo pogumne, ko pa so ponoči šli po neki kozji stezi, se je enemu izmed njih spodrsnilo in je padel v lužo.

— Tovariš komisar, je zavpil na vse grlo, podaj mi roko, da izpolniš včerajšnjo obljubo!

Sile osi

V četrti ofenzivi so proletarci na položaju proti Gornjemu Vakufu ujeli nemškega majorja. Na poti skozi neko vas je partizan, ki je peljal ujetnika, našel Italijana, ki se je tam skrival po uničenju divizije Murda. Vzel je nekakšno vrvo, mu zvezal roke in ga pridružil nemškemu majorju.

Ko so tako šli dalje, so srečali Kočo Popovića. Ta vpraša spremljevalca:

— Kdo sta tadva?

— Sile osi, tovariš komandant! odgovori on.

Pripravil: BOZIDAR PREMRL

»Prosimo, da za sodelovanje pri obrambnem dnevu naše šole določite ljudi, ki znajo delati z mladino...« je izveček iz pisma, ki ga je vodstvo Osnovne šole Zvonka Runka iz Ljubljane naslovlilo na občinske in krajevne organe za ljudsko obrambo, družbeno samozasčito in varnost. Na prvi pogled običajne besede, kajne? A ni tako! V teh vrsticah je strnjena skrb vodstva za varnost naših najmlajših državljanov, za njihovo zaščito pred nevarnostjo, ki jo vsiljujejo naravna nesreča ali vojna, pa še marsikaj.

In minuli petek je vojna zares grozila! Čeprav ni presenetila krajanje, se je nadaljevala tudi v soboto, ko so osnovnošolci in njihovi vzgojitelji na znak alarma prekinili prvo učno uro in se umaknili v šolsko zaklonišče. Namišljenemu sovražniku je tokrat uspelo poškodovati šolsko zgradbo, pod ruševinami pa je ostalo nekaj učencev. Rešili so jih člani prostovoljnega gasilskega društva, ki so prvi priskočili na pomoč. Pomagala je tudi enota civilne zaštite krajevne skupnosti, za evakuacijo solarjev na varno pa so poskrbeli razredniki.

Takoj po končanem alarmu, ko so se učenci pripravljali zapustiti šolo, je v pisarni ravnateljice Zinke Smole zazvonil telefon. Ne vem, kdo je klical, a kljub temu sem si zapisal ravnateljčin odgovor.

»Ne, obrambni dan ne bo odpadel. Izvajamo ga ne glede na slabe vremenske razmere! Vojna ne sprašuje za vreme!« je odločno dejala.

»Z našo današnjo akcijo.« je nadaljevala prijazna sobesednica potem, ko sem se predstavil, »želimo predvsem preveriti obnašanje naših učen-

Dvojna zmaga najmlajših

cev v primeru nesreče ali vojne. Pred nekaj minutami smo se že prepričali, da naši šolarji dobro poznajo alarmne znake. Točno vedo, kdaj gre za požar, kdaj za naravno nesrečo in kdaj za vojno. In ker so ob današnjem alarmu ugotovili, da gre za zračni napad na šolo in njeno okolje, so se povsem načrtno in skrajno disciplinirano umaknili v skupno zaklonišče. In to je hkrati odgovor na vprašanje, ki ste mi ga postavili: Ali so šolarji usposobljeni ustrezno in razumno se spoprijeti z nevarnostjo?»

In pohitela je ravnateljica Zinka! Nekaj trenutkov pozneje sem jo videl na čelu svoje male velike vojske, ki je korakala v neznan in se vztrajno bližala cilju, novi in povsem drugačni šoli.

Na poti proti lokaciji se je na šolarje usmeril še en nepredviden sovražnik, imenovan »hud naliv«. Ponovilo se je torej tisto, brez česar si tudi pripadniki naših oboroženih sil ne morejo zamisliti svojih vojaških vaj ali ostra streljanja. Pa vendar, razdeljeni v manjše skupine, so šolarji vztrajali in se premikali po skritih stezicah v premočenem gozdu. Njihove kurirske veze so na tem pohodu brezhibno delovale, opazovalna služba tudi.

»Naš pohod je povsem uspel, zato za začetek današnjega pouka za pojmo!« je pionirkam in pionirjem dejala učiteljica Julija Zontar, ko so stopili v novo šolo, leseno hišico v gozdu.

In iz nekaj mladih grl je zaorila pesem »Šivala je deklica zvezdico! V drugi »učilnici« so se pred nevarnostjo skrili najmlajši, učenci prvega razreda, in prisluhnili kratkim zgodbam o otroštvu najljubšega učitelja mladih, tovariša Tita. V preostalih razredih pa so odmevale naše borbene pesmi in mladi recitatorji partizanskih verzov so se vrstili drug za drugim.

Medtem ko so učenci nižjih razredov obrambni dan preživljali pod streho, so njihovi starejši tovariši, učenci višjih razredov, opravljali prave bojne naloge. S pomočjo topografske karte in kompasa so se izogibali zasedam in stražam namišljenega sovražnika, svoj pohod pa so končali s streljanjem. Na tej svoji dokaj naporni poti niso bili osamljeni. Pomagali so jim in jih usmerjali rezervni vojaški starešine, pripadniki enot teritorialne obrambe ter vojaški šentviške vojašnice. O tem, kako so mladi bojovníki opravili svojo nalogo, ni bilo moč dobiti natančnih podatkov. Za to bo poskrbela posebna komisija, ki bo ob letošnjem dnevu mladosti podelila priznanja in pohvale najboljšim razredom, skupinam in posameznikom.

»Povedati moram, da je kolektiv naše šole povsem in vsestransko pripravljen zakorakal v današnjo akcijo.« je dejala moja zadnja sobesednica, prosvetna delavka Liča Cerovšek. »Ta ugotovitev velja ne le za učiteljski in vzgojiteljski kader, temveč tudi za slehernega našega učenca. Preverili smo naše načrte in ugotovili, kako se ujemata teorija in praksa.«

Predno zaključimo, bi veljalo poudariti, da je obrambni dan najmlajših šiskarjev uspel. Učenci in njihovi vzgojitelji so uspešno premagali vse težave, ki jih vsiljujejo načrti za izvajanje pouka v razmerah nesreče ali vojne. Če k temu dodamo še to, da so bile te naloge opravljene ob zelo težavnih vremenskih razmerah, je potem njihova sobotna akcija — dvojna zmaga.

BRANKO JAKOVILJEVIČ

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Učili smo se o Titu

Po vsej Jugoslaviji teče tekmovanje »Tito — revolucija — mir«, pa tudi v poljčanski osnovni šoli

Letošnje leto je še posebno pomembno, saj praznujemo petinosemdeseto obletnico tovariša Tita in štirideseto obletnico, odkar je na čelu Komunistične partije Jugoslavije. Da bi to še bolj potrdili, po vsej Jugoslaviji teče tekmovanje »Tito — revolucija — mir«, pa tudi v poljčanski osnovni šoli.

Vsi učenci naše šole smo se na ta šampionat znanja pripravljali z veseljem, čeprav je bilo treba znati odgovoriti na mnogo vprašanj. Snov nas je takoj pritegnila, saj smo o tovarišu Titu zvedeli mnogo novega. Je potem čudno, da smo prišli na tekmovanje dobro pripravljeni? Najprej smo imeli malo treme, nato pa smo začeli pogumno pisati odgovore. Delali smo samostojno, saj je imel vsak svojo klop in tudi časa smo imeli veliko na voljo, da smo lahko v miru razmišljali.

Nestrpno smo pričakovali zadnjo uro, da bi zvedeli rezultate. Najprej nam je nekaj besed spregovoril tovariš Plošinjak, za njim pa tovariš Aranjoš, predstavnik SZDL iz Slovenske Bistrice. Ker se je tovariš Aranjoš pred kratkim srečal v Kumrovcu s tovarišem Titom, nam je predvsem govoril o tem srečanju. Še preden je sklenil pripoved, je zaželel prvim petim učencem, da bi tudi na občinskem tekmovanju dosegli veliko uspeha. Se posebno nas je veselilo, ko je tovariš Plošinjak dejal, da je z našim znanjem zelo zadovoljen.

Vsi smo bili zadovoljni, tudi tisti, ki nismo bili med prvimi petimi. Njih pa čaka še veliko dela, da bodo odšli na občinsko tekmovanje res pripravljeni.

S tekmovanjem »Tito — revolucija — mir« smo poglobili naše znanje o Titu in nam bo vse, kar smo se naučili, ostalo za vedno v spominu, nas bogatilo.

SLAVICA ZDOLSEK,
osmi razred osnovne šole
Poljčane

O TITU

Ime Tito danes izgovarjamo z ljubeznijo, z zaupanjem, s spoštovanjem in z zahvalo.

Najsrečnejša bi bila, če bi smela Tito za njegov petinosemdeseti rojstni dan lastnoročno izročiti štafeto palico s pozdravi in s toplimi željami vseh Jugoslovancev. S stiskom roke bi obljubila in prisegla v imenu nas, mladih, da bomo, če bo treba, tudi z orožjem, čuvali drago priborjeno svobodo, bratstvo in enotnost, samoupravljanje, mir in neuvrščenost naše socialistične domovine. Tovariš Tito, vodi nas še dolgo!

KLAVDIJA VOŠINEK,
osmi razred Osnovne šole
Poljčane

Prizadevni »samorastniki«

Da bi le izpolnili vse svoje načrte, da bi se ob igri še veliko koristnega naučili, jim želimo!

Pred dnevi sem obiskala taborniški odred »Samorastniki« v Mariboru in se pogovarjala o pripravah na praznovanja v letošnjem jubilejnem letu.

Malo pozna sem že, priznam, kajti osrednja mladinska slovenska akcija »Prežihovo 77«, katere organizatorji so bili tokrat prav mariborski Samorastniki, je že za nami. Na tej akciji sodelujejo že od 1965. leta in letos so jim zaupali organizacijo. To je bila velika in zahtevna naloga, pa so toliko bolj veseli, da jim je lepo uspelo. Poleg tega pripravljajo tudi propagandni tabor. Postavili bodo nekaj šotorov in skušali staršem in drugim prikazati taborniško življenje.

»Zvečer bomo prižgali taborni ogenj«, je navdušeno razlagal tovariš Franjo Jurak-Jurček, »in se ob njem z borci pogovarjali o dogodkih izpred več kot trideset let. Ob pesmi bomo skozi vse te spomine skušali nakazati življenjsko pot našega dragega tovariša Tita.«

Tale propagandni tabor bo bržkone zanimiv, nič kaj manj privlačna pa verjetno ne bo posebna majska številka njihovega glasila, ki nosi kar ime odreda. V celoti bo namreč posvečena tovarišu Titu, prav tako pa tudi razstava, za katero že zbirajo gradivo. Na panoje bodo poleg slik in fotografij razobesili tudi spise izpod peres najmlajših.

Tudi radioamaterji bodo prispevali lep delež k praznovanju. Na predvečer dneva mladosti bodo prek mariborske radijske postaje poslali tovarišu Titu čestitke tabornikov, po okoliških gričih pa bodo zagoreli kresovi, igrivi plamenčki, ki bodo izžarevali veselje, radost in mladost.

Zvedela sem, da so nedolgo tega ustanovili klub starejših tabornikov. Klubovci lahko postanejo starši, mentorji, skratka, vsi ljubitelji taborniške organizacije. Spoznavajo se z življenjem tabornikov, organizirali pa bodo tudi razne akcije v naravi, morda kak gobjarski dan ali piknik!

Lepo je, da ena sama organizacija združuje tako široko množico ljudi, od predšolskih kratkohladečev, pa tja do njihovih staršev, kajne?

Sašo je na kratko predstavil taborniškovo delo: »Medvedki in čebelice se učijo postavljati in kuriti ogenj, streljati z lokom, sodelujejo v šaljivih tekmovanjih, učijo se hoje po taborniških znakih in še marsikaj. Svoje znanje pa pokazujejo na tekmovanjih, taborjenjih in izletih. Sam sem tabornik in se učim signalizacije, postavljanja in podiranja šotorov, orientacije, dela s kompasom in karto ter še mnogo zanimivih stvari. Dosti smo v naravi. Veliko se naučimo, vendar vse skozi dobro voljo. Smeha pri nas res nikoli ne zmanjka.«

In kaj je povedal Janez?

»Naš odred je pobraten s taborniki iz Kraljeva ter je tudi član jugoslovanskega taborniškega odreda. Sestavljajo ga izbrani odredi iz vsake republike in avtonomne pokrajine. Slovenijo zastopa naš odred »Samorastniki«. Imamo skupne obleke in našitke. Zelo veselo je ob naših srečanjih. S taborniki iz Kraljeva gremo skupaj na taborjenje. Bili smo že tudi njihovi gostje. S tem krepiamo bratstvo in enotnost naših narodov.«

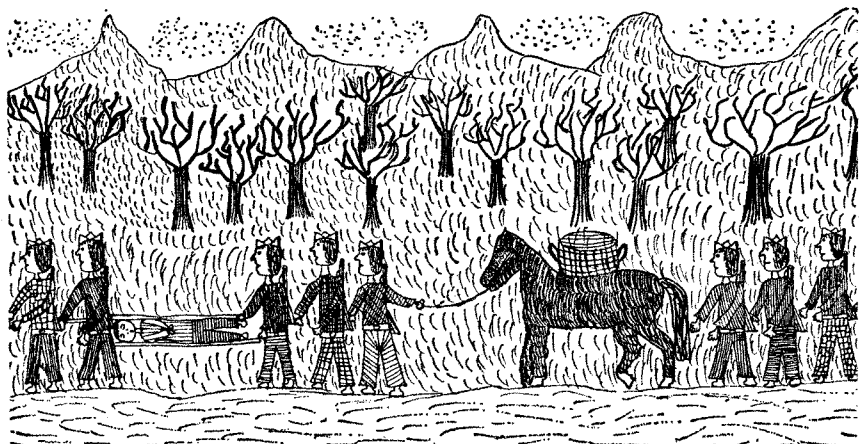
Taborniki skrbijo tudi za varstvo okolja. Večkrat organizirajo očiščevalne akcije, druge pa opozarjajo, četudi starejše, da ne smetijo več. Tako se vključujejo v Jugoslovanske pionirske igre. Pravkar snujejo svojo »zeleno stražo«, ki bo čuvala in skrbela za čistoto v okolici... Svojo solidarnost so pokazali ob potresu v Posočju, ko so prvi priskočili na pomoč. Pridno so pomagali pri postavljanju šotorov in drugih objektov.

Vesela, pa za spoznanje bogatejša, sem se vračala z obiska pri prijaznih »samorastnikih«. Da bi le izpolnili vse svoje načrte, da bi se ob igri še veliko koristnega naučili, jim želimo!

LUČKA LEŠNIK

PARTIZANSKA KOLONA

MAJDA BENKO IN MATEJ KNI EWALD, četrty razred Osnovne šole
Milojke Štrukelj, Nova Gorica

kramljanje

»Oh, ta Lučka! Pa se je le spet spomnila na nas!« ste najbrž porekli, ko ste odprli moje pismo!« piše Lešnikova iz Maribora.

Ce nisem tega rekla, sem si pa mislila. Nikar ne misli, da te ne razumem! Vem, da si sčasom na tesnem, kot si zapisala, in da se na naš TV 15 večkrat in rada spomniš, ti tudi rada verjamem. Da si obiskala mariborske samorastnike, je seveda prav. Žal mi je le, da nisi priložila kakšne imenitne fotografije. No, pa kaj bi venomer tarnala! S temi fotografijami je tako in tako križ. Čim bolj prosim zanje, manj jih je in tudi skromnejšega izgleda so. V uredništvu je, draga Lučka, kot vedno. Dosti dela in tudi dosti prijetnih trenutkov, ki jih človek ne bi rad zamenjal, tudi za prijetno lenarjenje ne. Pa kaj bi ti govorila, saj sama dobro poznaš naše delo!

Ob koncu: Hvala za tople pomladanske pozdrave, v imenu sodelavk in sodelavcev, naših zvestih bralcev, pa tudi v svojem!

Zvonka Tišine iz četrtega razreda šempetrške osnovne šole je poslala zapis »Na pragu svobode« in v njem povedala, da je imela njena mamica strica. »Padel je

devetega maja devetnajstpetinštiridesetega leta, na pragu svobode, za katero se je bori štiri leta,« je zapisala.

Tudi tebi, draga Zvonka, postavljam običajno vprašanje: Kako se je pisal in kako je bilo ime tvojemu stricu? Kje je padel? Sporoči mi to in če je mogoče, pošlji tudi njegovo fotografijo.

Ivica Kirik iz Grosuplje je sporočila, da so v počastitev dneva osvobodilne fronte organizirali pohod na Ilovo goro in da so pohodnike vodili taborniki taborniškega odreda Luisa Adamiča iz Grosuplje. Bi nam, draga Ivica, napisala nekaj vtisov o pohodu, pa o željah, ki so ga spremljale, in tudi o narodnem veselju, ki ga je sklenil?

»V prilogi pošiljam prispevek učenke Loredane Štrukelj in prosimo, da bi ga objavili v TV 15,« je skromno zapisala mentorica Tončka Zorjan in nas razveselila s sestavkom o Rafaelu Kendi iz Ponikev. Prispevek, kakršnega si človek lahko samo zaželi! Ob njegovem prebiranju sem se spomnila dni, ko smo v vsaki številki TV 15 za mladino izbirali in izbrali najboljši sestavek in ga nagradili s knjigo. Ne mislimo se vračati na staro, ne! Rodila pa se je ideja, da bi na posebno dobro napisane sestavke vendarle nekako opozorili.

Kako nam je to uspelo, draga Loredana iz Tolmina, boš pa, kot tudi drugi bralci, sama opazila.

Lepo pozdravljeni!

Milena

Zaman je čakala

IZBRANI SESTAVEK

Končana je življenjska pot kurirja Rafaela in njegovega sinka, končana je tudi moja pripoved,« je zaključila Ivana Kosmač-Hvala

Obiskala sem to čudovito tovarišico, ki se je kot terenska politična delavka in borka prebijala skozi tisti čas, o katerem človek nerad govori, saj obuja spomine smrti, trpljenja in toliko prelite krvi...

»Vsako leto v maju, ko na obojni strani brega Idrijce v tihi, ozki dolini v Slapu ob Idrijci na Tolminskem zazelenijo in zacvetijo sive jelše, vrbe in leske, se spominjam kurirjeve zadnje poti maja devetnajstpetinštiridesetega in nje, ki je zaman čakala,« mi s čudnim leskom v očeh pripoveduje Ivanka Kosmač-Hvala.

»Bila sem bolna,« nadaljuje. »Zlomila sem si nogo in iz bolnišnice so me pripeljali vso v mavcu ter me namestili v majhno sobo poleg izbe. Oče mi je povedal, kako trkajo na kuhinjsko okno partizani, saj so prihajali noč za nočjo. Pri postelji sem imela palico, s katero sem trakala v strop in klicala očeta ali sestre, da so prevzemali in oddajali navodila kurirjev, odnašali živež in drugo. Nikdar nisom povedala, kam in odkod jih vodi pot in mi jih nismo spraševali. To je bila njihova naloga in stro-

ga tajnost, biti povsod in nikjer.

● Rafael Kenda iz Ponikev

V zgodnjem jutru, ko je vse cvetelo in dišalo in so kosi že žvrgoleli ter pozdravljali dan v vrbju brega Idrijce, me je zdramilo trkanje z jesenovo pretko na okensko steklo. Bila sta kurirja Tano in njegov tovariš. Tano je bil vedno hudomušno nasmejan, drzen in živahno razposajen. Stalno je imel pri sredi škarije, da je na drogovi ob cestah rezal telefonske žice. Ta večer pa je bil resen. Žalostno je nagovoril očeta, da tretjega tovariša nosita in naj hitro priskoči na pomoč. Tisti tretji je bil Rafael Kenda iz Ponikev. Pred tem so bili v hiši obveščevalke Matilde Povšler — pri Martinu. Rafael je imel za svojo izbranko Matildino sestrino Zalko, sad njune ljubezni pa je bil mali Rafael!

Moja sogovornica se je nemo zazrla v kot tople sobe, jaz pa sem privoščila pogled hladnemu pomladnemu večeru in prislunila burji, ki je kalila večni mir in spokoj neke

zgodbe. Opazila sem solze v njenih očeh. Nisem hotela siliti vanjo z vprašanji, čeprav sem bila radovedna, kaj se je tiste noči zgodilo pri Martinovih.

»No...«, zbegano nadaljuje. »Veš, Rafael je pred odhodom iz kuhinje vstal, po nesreči prijel za petelina svoje puške, ki se je sprožila in ga zadela naravnost v srce. Zgrudil se je mrtev na tla. Kurirja sta ga odnesla po klanecu proti naši domačiji in ga nad kolovozom skrila v grmovje. Seveda smo se bali, da italijanska patrulja ne bi kaj odkrila, zato smo zbrisali vse krvave sledi, kurirja pa sta še pred zoro odhitela ter nam strogo zabičala: 'O nesreči molčite! Dajte dekletu denar in recite, da je Rafael odšel s kurirji na Dolenjsko in da ga verjetno dalj časa ne bo!'»

Vedeli smo, da je treba zadevo vsaj nekaj časa prikrivati, kajti zdaj je žrtev le on sam, če pa izve sovražnik, jih bo več.

● Po kolovozu je prišla Zalka

Vse je bilo kot ponavadi. Sonce je sijalo kakor druge dni, čebelice so bren-

čale in letale od cveta na cvet jablane pod hišo, sinice, ščinkavci in kraljiček so žvrgoleli in se veselili lepega dne, le na našem domu in pri Matildi je bilo kot na pogrebu. Misli so nam uhajale na dogodek pretekle noči in na tovarisa, ki čaka skrit pod majhno smreko, da ga sprejme zemlja.

Popoldne, ko se je sonce že nagibalo na zaton in se je senca podaljšala prek doline, je oče prislunil kramp in lopato na staro tepko in zamišljeno sedel na tla pred hišo... Po kolovozu je prišla s sinčkom v naročju mlada sosedka Zalka, vedrega in nasmejanega obraza. Oče se je skoraj ustrašil, ko je pogledal njo, otroka, kramp in lopato in ko je pomislil na dejanje, ki ga bo moral še danes opraviti. Zalka je prišla k meni v sobo. Pestovala je malega in pripovedovala, da je minulo noč čakala Rafaela, ker mu je pripravila tobak in živež. Jaz sem molčala in ko se je oče vrnil, je mučen obisk odšel. Nisem bila sposobna govoriti z očetom, zato sem molčala. Nisem mogla razumeti, zakaj je

na svetu toliko gorja. Zakaj mora nekdo izgubiti prav to, kar ima najraje: otrok očeta, dekle zaročenca. Zalka pa bo naslednjo noč še bolj hrepeneče čakala in bedela do novega jutra, ko bo vlažen zor naznanil nov dan.

Kurir Rafael ni bil ne prva in ne zadnja žrtev, s tem smo se morali v taki ljudski revoluciji sprijazniti.

Še nocoj bom na seji OF govoril, da se jima iz nabranega posojila prične izplačevati mesečno podpora, je mučno tišino pretrgal oče... Več mesecev je iz nabranega denarja Zalka dobivala pomoč. Njej smo govorili, da ji denar pošilja Rafael.

Zalka je z malim nestrpnostno čakala in noč za nočjo prisluškovala, kdaj bo na okno potrkal njun kurir — očka. A zaman je čakala — ljubljeneja ni bilo. Pozneje ji je v vaški trgovini trgovka povedala, da je slišala za Rafaelovo smrt. Svetovala ji je, naj vpraša pri Kosmačevih, ki so odborniki OF v vasi. Zvedela je resnico — kdo ji je povedal, pa še danes ne vem. Ko sem se majna devetnajstpetinštiride-

setega leta vrnila iz internacije, sem zvedela, da je mlada žena s pomočjo narodne zaščite prepeljala fanta na domače pokopališče v Roče.

● Tudi Rafko ni dolgo živel

Zalka ni imela sreče. Tudi malemu Rafku ni bilo dano dolgo življenje. Pri igri mu je spodrsnilo in padel je v valove Idrijce in se tako preselil k očku v Roče. Končana je življenjska pot kurirja Rafaela in njegovega sinka, končana pa je tudi moja pripoved,« je zaključila Ivanka Kosmač-Hvala.

Na belo polo papirja je kanila solza iz zameglila črke mojega pisanja. Tiho sem se ji zahvalila ter odstavala v noč, ki me je sprejela prav tako nežno in vihravo kot tistikrat kurirja, ki sta ga tovariša nesla na zadnjo pot kralj smreke, ki ni občutila grenkobo trenutka. Šuštači listi sive jelše so odgali spokoj lune in se poigravali z vrhami ob kalni, tiho žuboreči reki.

LOREDANA ŠTRUKELJ,
8. r. OŠ Franceta Bevka,
Tolmin

besede in dejanja

● Kako slaviti jubileje?

Obletnice pomembnih dogodkov iz zgodovine naše revolucije nikoli nismo slavili zaradi — slavlja. To najmanj želimo in najmanj imamo za to pravico letos, ko praznujemo štirideseto obletnico dneva, ko je tovariš Tito prevzel vodstvo Komunistične partije Jugoslavije! Ti datumi so nam aktualna inspiracija za današnjo etapo revolucije in izvor moči za napore, ki jih vlagamo v izgradnjo socialističnega samoupravljanja. Zato smo dolžni, da vsako proslavljanje teh obletnic obogatimo z idejno-političnim sporočilom, vsebino. Še več: Ta

vsečina mora biti čim bolj delavna, ustvarjalna! Za to je v tem predkongresnem letu mnogo prostora in priložnosti.

Z resničnim prispevkom k izvajanju sklepov desetega kongresa, ustave in zakona o združenem delu, bomo letošnje jubileje dostojno proslavili, z načinom in z vsebino, obogateno z imenom in z delom tovariša Tita.

KOMUNIST (Zagreb) — 7. V. 1977

● Varujmo samoupravljanje, domovino in svobodo!

Na proslavi dneva varnosti za šest južnoslovenskih občin je govoril sekretar izvršnega komiteja CK ZKS Franc Šetinc in med drugim dejal:

»Doseči moramo, da se bodo delovni ljudje še bolj istovetili z ureditvijo, ki jo razvijamo, da jo bodo šteli za svojo in da jo bodo lahko vsak trenutek branili. Pri tem ne mislimo samo na nevarnost agresije, temveč tudi na vse pojave družbenega škodljivstva, nediscipline in nemarnosti, ki po malem zmanjšujejo ali celo spodkopujejo rezultate prizadevanj delovnih ljudi.

KOMUNIST (Ljubljana) — 16. V. 1977

● Spomini, vezani na revolucionarne dni

Po mnogih letih sta se to pomlad srečala dva znana umetnika, kipar Avgust Augustinčič in slikar Božidar Jakac, ki ju vežejo skupni spomini na revolucionarne dni: oba sta, pred štirinajstimi leti, naredila kip

oziroma portret tovariša Tita! Srečanje priznanih umetnikov je bilo izjemno pristržno. O tem govore tudi izmenjani komplimenti. Augustinčič je rekel: »Tvoje delo, Jakac, sem vedno iskreno cenil in občudoval sem tvoje slike...! Jakac mu je odgovoril: »Hvala! Prepričan sem, da veš, da je bilo moje mnenje o tvojih delih vedno laskavo...!«

VUS — 14. V. 1977

● »Bitke se dobivajo v vsakodnevnih bojih!«

»Nisem proti seminarjem,« je dejal pred dnevi France Popit, »vendar ne smemo misliti, da smo že dobili neko bitko, če smo spravili določeno število ljudi skozi seminarje. Bitke se namreč ne dobivajo na predavanjih, temveč v vsakodnevnih bojih. In seminarje potrebujemo predvsem za to, da se ljudje v tej vsakodnevni borbi znajdejo in se držijo zastavljene usmeritve.

KOMUNIST (Ljubljana) — 16. V. 1977

● Ni lahko pisati!

Pridružujem se kraji razpravi, ki je začela vprašanje jasnega izražanja. Res ni lahko pisati zgoščeno in jasno. Goethe je napisal svoji sestri: »Ker nimam časa, da ti napišem kratko pismo, ti pišem dolgega!« Tudi ni lahko izbrati pravo besedo, posebno pravi pridevnik, v čemer pri nas mnogo grešimo. Ko je bil Clemenceau še časnikar, je dal svojemu mlajšemu kolegu takšen nasvet: »Piši kratke stavke, samostalniki, pridevniki, objekti in — konec! Predno napišeš pridevnik, pridi k meni v tretje nadstropje in povedal ti bom, če je ta pridevnik sploh potreben!«

Poplava neznanja ne preti torej samo od vdora tujih besed, marveč tudi od naših besed, kadar niso na pravem mestu, v pravi obliki, kadar so odvečne in podobne.

NIN — 1. V. 1977

● Tek za funkcionarji

Postalo je že običajno, da posamezne sredine, ko proslavljajo jubileje in delovne zmage, kar tekmujejo, da bi v teh slovesnih dneh njihov kraj obiskal eden izmed znanih politikov. Mnogokrat jim je izpod časti, da bi temeljni kamen nove bolnišnice ali vrvice nove tovarne prerezal funkcionar, ki je na hierarhični lestvici nižji od — člana izvršnega komiteja. Če bi to bila v resnici vzpodbuda za konstruktivne akcije dotičnega kraja, produktivnost dotične delovne organizacije, potem bi to ne motilo. Pa navadno ni tako! Ali je res nemogoče, da bi to čast zaupali najboljšemu delavcu neke tovarne, znanstveniku, priznanemu umetniku, mladincu, aktivistu iz samoprispevka?

VEČERNE NOVOSTI — 31. IV. 1977

● Politična šola — nujnost

Krilatica »na mladih svet stoji« lahko — ne glede na veliki družbeni in politični pomen oziroma prizvok, ki ga nosi s seboj — postane banalna fraza, ki se ponavlja v pogovorih, od sestanka do sestanka, seminarja, simpozija. Fraza postane v tistem trenutku, ko pozabimo, da mora biti mladi človek, če hoče biti nosilec in gibalna sila družbenopolitične akcije mladinske organizacije v svoji sredini, dobro podkovan z znanjem, da bi lahko nase prevzel to odgovorno nalogo. Mora se usposobiti in izobraževati, ne le z rednim šolanjem!

VJESNIK — 12. V. 1977

● Trdnost odprte dežele

Ali veste, da je bilo lani v Jugoslaviji oziroma je skozi njo potovalo 37 milijonov tujcev in da so naši državljani 16 milijonkrat potovali v tujino? Verjetno niste (zakaj tudi bi?), a vendar so to številke, ki jasno govorijo o odprtosti vsakega izmed 102 mejnih prehodov na naših mejah. Govore še nekaj: O stabilnosti našega sistema! Strokovnjaki ta element imenujejo sigurnostna situacija. Ta situacija pa je kljub temu, da skušajo mnogi v tujini rovariti zoper nas, takšna, da se le malokatera država v svetu lahko pohvali s sličnim.

Poznamo pregovor: Tega, kar imaš največ, to najbolj čuvaj! Na njega se je treba spomniti — ne brez ponosa — tudi kadar govorimo o odprtosti naše dežele in njeni trdnosti.

VUS — 13. V. 1977

Karel Kumše (1) DELO GORIŠKEGA VOJNEGA PODROČJA

OD MARCA 1944 DO OSVOBODITVE

Komande mest so bile izvršilni organ komande področja, ki jih je imenovala po mestih ali pomembnejših križiščih ter na njih tudi nameščala ljudi. Sestavljene so bile iz komandanta, njegovega namestnika in pomočnika. Funkcije članov komande mesta so bile enake kot pri komandi področja. Osebe so sestavljali za operativno vojsko ne- sposobni borci. Tudi naloge komande mesta so bile enake oziroma podobne nalogam komande področja, še posebej pa so skrbele za varnost civilnega prebivalstva.

Partizanske straže so bile organ komande področja in komand mest, ki so jih tudi postavljale. V manjših krajih in vaseh ni bilo partizanskih straž, ker je tam delovala narodna zaščita. Partizanske straže so opravljale mobilizacijske posle v svojih okoliših po odredbah nadrejenih komand mest in področij. Imele so natančen pregled nad vojaškimi obvezniki. Pri obhodih ozemlja, ki jim je bilo poverjeno, so skrbeli za red, nadzorovali so sovražnika, izpolnjevale ukaze o sprejemih in namestitvah, upravljale vojaški in civilni promet, vodile na komando mesta ali področja civilne ali vojaške osebe, ki so bile brez predpisanih dokumentov in dovoljenj. Partizanske straže so se navadno imenoval po kraju, v katerem so delovale.

Pri formiranju komande mest so namenili posebno pozornost minerskim in pionirskim vodam. Čeprav niso bili oboroženi, so bili pod stalno kontrolo in vojaško disciplino ter politično vzgojo. Komande mest so organizirale tudi krojaške, čevljar- ske in kovaške delavnice, ambulante, kuhinje in sobe za prehodne goste ter obveščevalno in kurirsko službo za območje komande mesta. Nadalje so nudile pomoč gospodarskim komisijam pri prevažanju hrane tako s spremstvom kot pri nalaganju in raztovarjanju. Nudile so zaščito raznim političnim organizacijam in njihovemu političnemu delu. Vodile so evidenco voznikov, jih razpore- jale oziroma mobilizirale za prevoz vojaškega materiala operativnim eno- tam, kot tudi za potrebe civilnega prebivalstva. Komande mest so se hitro razvijale in zaradi svoje aktiv- nosti dosegle v kratkem času visoko

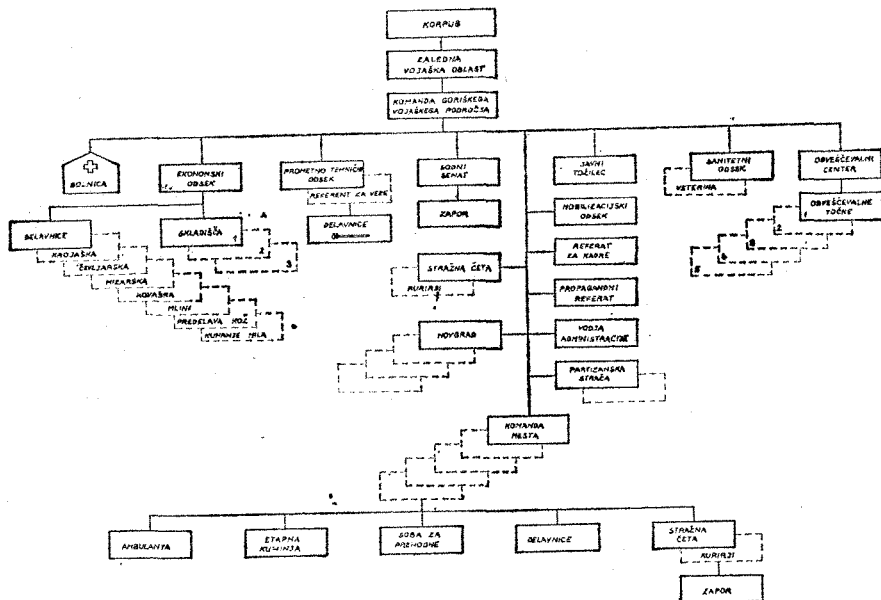
stopnjo razvitosti. Čeprav so bile večkrat ovirane z različnimi hajkami in ofenzivami, so nadaljevale z de- lom, ki jim je bilo zaupano. Vsesko- zi so imele vojaške vaje in politične ure ter prirejale mitinge, na katerih so seznanjali prebivalstvo s stanjem doma in na frontah.

Po kapitulaciji Italije se je osvo- bojeno ozemlje zelo povečalo, pove- čale pa so se tudi borbene enote v brigadah in divizijah. S tem so se pojavile tudi nove naloge in težave. Tako številna vojska ni mogla več shajati brez organiziranega zaledja, če je hotela uspešno izpolnjevati do- bljene naloge. Zato je bilo nujno or- ganizirati zaledno vojno oblast, ki bo prevzela zaledne naloge in raz- bremenila borbene enote. Najprej so bila organizirana vojaška vojna pod- ročja, ki so spadala direktno pod komando divizij. Tako je Goriška divizija imela kot zaledno oblast or- ganizirano komando tolminskega voj- nega področja, Triglavsko divizija pa komando idrijskega vojnega območ- ja. Tržaška divizija je bila oktobra 1943 razpuščena, njene zaledne voja- ške posle pa je prevzela brigada Srečka Kosovega za območje Krasa- Vipavske doline in Goriške.

Toda zaledne vojaške naloge in pa operativne naloge vojaških enot sko- ro ni bilo mogoče uskladiti, poseb- no še, ko so divizije nehale delovati po teritorialnem načinu bojevanja, to je, da so imele v naprej določeno ozemlje, kjer so operirale. S spre- membo načina bojevanja pa je zdru- žitev zalednih in operativnih nalog v borbeni enoti postala nemogoča, zato je štab 9. korpusa z ukazom z dne 23. 1. 1944 ukinil zaledna vojna področja in komande mest z name- nom, da okrepi manevrsko sposob- nost brigad, moštvo komand mest pa je dodelil brigadam, oz. je iz njih osnoval Idrijsko-tolminski in Dolo- mitski odred.

Marca 1944 sta bili ponovno vzpo- stavljeni vojaški področji Idrijsko s komandami mest Cerklno, Čepovan, Črni vrh in Vojsko in Vipavsko s komandami mest Ajdovščina, Dorn- berk, Sežana in Senožeče. Komanda vojnega področja je imela sodni, sanitetni, ekonomski odsek in odsek za zveze.

(Se nadaljuje)

Shematični prikaz goriškega vojnega področja z njegovimi odseki, delavni- cami in komandami mest.

naš
tovariš

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

● Uprava in naročniški oddelek »TV-15«: Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana; tekoči račun 50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

● Telefon uprave 320-486

● Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERŠEK

● Novinarji: NEVA MUŽIČ, MILENA STRAJNAR, TONE URBAS, MILAN VOGEL

● Tehnični urednik: SINE KOVIČ

● Tajnica uredništva: MARA OKORN

● Telefon uredništva 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišei: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35